

KURDISTAN

پێڕست:

- ۱- فەتانه و دەنگه ئه ههواراییه که ی. ئه نوهر عهزیزان ۳
- ۲- فەتانه وهلیدی رچه شکینی گۆرانی کوردی بۆ ژنان. فاروق رۆسته می ۶
- ۳- فەتانه وهلیدی؛ ئاوازیکی رۆشن، له مەلانیی ژیان و مهرگیکی کپ و خامۆشیدا. عهلی له ییلاخ ۹
- ۴- فەتانه وهلیدی دهنگیکی حەزین ، به لام خامۆش و تهریک. شهریف فەلاح ۱۳
- ۵- فەتانه وهلیدی به خەمی نه گەیشتن به ئه وینه که ی کۆچی دوایی کرد. وریا غه فوری - زانیار به هادین ۱۸
- ۶- فەتانه وهلیدی.. شازنه فەرامۆشکراوه که ی موسیقای کوردی. وریا غه فووری ۲۳
- ۷- فەتانه وهلیدی، شازنیک و دلانراو. شنیار بایز ۲۷
- ۸- فەتانه وهلیدی؛ رچه شکینی گۆرانی له کوردستان. یه حیا میرزایی ۳۰
- ۹- هونه رهنده فەتانه وهلیدی کۆچی دوایی کرد. لاوی محمد ۳۲
- ۱۰- هه وائی کۆچی دوایی فەتانه وهلیدی رهنده کریته وه. رووداو ۳۵
- ۱۱- فەتانه؛ چریکه ی ئه وینیکی ناکام مه ودا میدیا ۳۸
- ۱۲- فەتانه وهلیدی، ژنه گۆرانییێژیکی رچه شکین. مایه پیری کوردشاپ ۴۰
- ۱۳- کورته یه ک له سه ر ژیان و هونهری فەتانه وهلیدی. رۆژ نیوز ۴۳
- ۱۴- فەتانه وهلیدی؛ ئافره ته رچه شکینه که ی رۆژه لاتێ کوردستان. گۆلان میدیا ۴۷

نازدار»، «دیدە ی گریان»، «لەسەر کانی» و، «لای لای گوێم لای»... کە تا ئیستا بە نەمری ماونەتەو و زۆرن ئەو کەسانە ی کە سەردەمانیکی شیرینیان لەگەڵ ئەو ئاوازانەدا بەسەر بردووە.

فەتانه لە درێژە ی ئەم ڕینگە یەدا گوێی باخی دەپشکوێ و ھێندە ی تر بەرامە ی خوێشەوێستی ئەم خولیا یە ی لێ دەنیشێ، گۆرانی ی «لای لای گوێم لای لە باغی سینە.. ئاڤام بنیشە شادی بوینە»، ئەو ئاوازیە کە نەرم و نیانی ی دایکانی کورد وینا دەکا و، ئامۆژگاری و خوێشەوێستی یان بە تاسەو وەبیر دینیتەو، کە سەرنجی ھەر مەروڤێکی خاوەن ھەست دەجووێنێ و، نوقمی داستانی لە خوێبوردوویی و شەونخوویی دایکانی جگەرسۆز دەبێ...

فەتانه لە دەرئەنجامی ئەو ئەوینەو بەرگی ئالای پڕ بەبالای سەربەستی دەپۆشی و، بەو پەڕی بوێرییەو وەک ھیمایەکی دەرەشاو و دەرکەوت و کابووسە نەریتیەکانی تێک شکاند، ناخ ئەو سەردەمە ی فەتانه ھا تە گۆرەپانی ئاوازیەو، ئافەرتانی بڕوارەنگین و داھینەری ولاتەکە ی حەز و خوێاکانیان لەژێر دەسەلات و ھەیمەنە ی پیاوسالاریدا دەچەوسانەو و ھومیدیگ بۆ ژبانی یەکسانی و بەرابەری ژن و پیاو بەدی نەدەکا، ھەر بۆیە شایانی ئەو یە وەک رچەشکینیگ ناوی بەرین و یادی بکەینەو...

ئەم ھونەرمانە ئە کەنار خوێی کانیو و جریو ی مەل و سروشتی دەگەنێ سنە ی ئازیز سەری ھەڵ دا و لە سپیدە ی بەیانیدا ھونەر و، زانستی ویکرا نەشونەمایان کرد، سەردەنجام لە ھونەرستانی عالیی تاران بڕوانامە ی ئیسانسی ھونەری وەدەست ھینا و پتر ئەم ھیوایە ی تیدا گەشایەو و قەژەنی ئەم ھەناسە یە بوو بە مایە ی سەرنجی ژەنیارەکانی بواری موزیک و خوێ لە جیھانیکی بەربلاوتری ئاوازا دیتەو و، وێرانتۆی سۆزی ئەھورایی لە زۆریە ی تۆنە موسیقاییەکانا رەنگی دایەو و بە شیوازکی سەرکەوتوانە ئەم ڕینگە سەخت و ناھەموارە ی بڕی.

فەتانه لە ھەواری ئەم کوێستانەو سەری بە ھۆیە و رەشمالانی دوندی چیا و پیدەشتی کاکی بە کاکی زیدی بابانی دادەکا و، بۆنی گوێ و کەما و مەندۆک لەگەڵ تریفە ی ئەستێرە و خەرمانە ی مانگ لە ھەستیای خو دەنوینێ. ئەم گشتە جوانییە لە ئامیزی ئەشقیکی سەربزێو ئەگیرسیتەو و وەرزیکی نوێ لە سروشتی ژبانی دەست پێ دەکا، ئیتەر فەتانه ی ھونەرمانە ئاواز بۆ مەبەستی دەچرێ و ژوانی دێدار و چپە ی حەزکی شەیدا گۆمی مەندی خەیاڵەکانی دەشلەقینێ و، شەوان خەو بە بزە ی شیرینی یارەو ئەبینێ و، رۆژانی لە زەمەمە ی گۆرانی و ئاوازا کۆریە ی خوێشەوێستی ئەم ھیوایە رادەژێنێ...

بەمجۆرە ئەشقیگ لە چەشنی ئەوینی وەلی دیوانە بەرۆکی دەگێرێ و سەراپای و جووودی دادەپۆشی، بەلام لە پڕ ئەم ئەوینە بزێ دەبێ و، ماوہی چەند سال بە پێوشوینی ئەم ئەشقەدا دخولیتەو و، ھیوا بڕاو ھەناسە سارد، لەگەڵ خەو و خەیاڵیا

به سهر نه با و، دهست له نه ژنو چاو له ریگا، خه می نهوین گه وه دهکا و دهیخه ملیتی و، جارچار بزه ی کزی شهرم له گه ل
ر ابردوویدا ددهوی و وهسفی له توانای ناواز و هونراوهکان تی دهپهری و نه م نهوایه روده چیته دهرووینیکی ویرانه وه و له
ته مهنی ۲۱ سائیدا بولبول باخی له بیر دهکا و هیلانه ی چول به چلووکی داره وه به جی دیتی. له کاته وه دهسته ودامینی
شه مال و زیرانه بو تاقانه که ی، مه خابن، خه نهوتخانه ی دهروون ویتله به شوین عینوانه وه و کهس هه وائی نه م بیدهنگییه
نازانی و به غهیری دلی، سیلاوی هیچ بارانیک نه م بهستینه ناشواته وه و، خرۆشانی نه م زه ریایهش رانهوستی و به لرفه ی
نه م شه پۆلانه به ره و دیاری دوور له خوی رای ده مائی و له که ناری بیابانیکی قاقرا به ته نیایی به جیی دیتی و له و
ساته وه به جیژوانگه ی چول و خه یالا نه روانی..

له ژماره ی ۷۳۱ی "کوردستان" دا بلاو بوته وه

سه رچاوه: مایه پهری کوردستان و کورد - ریکه وتی: ۶ ناگۆستی ۲۰۱۸

فەتانه وەلیدی رچەشکینی گۆرانی کوردی بۆ ژنان

نامادەکردن و نووسین: فاروق رۆستەمی

لە رۆژھەلاتی کوردستان، لەژێر گۆشاری کۆماری ئیسلامی و ھەروەھا کۆلتوری داخراوی کۆمەڵگای کوردی، ژنان بەکەمی توانیویانە ئەو سنوور و ھیڵە سوورە ببەزێنن و ھێز و ئاستی توانایی خۆیان دەربخەن، زۆربەی ھونەرەکان لە ژنان قورغ کرابوو بە تایبەت ھونەری گۆرانی و مۆسیقا، کەسانیک رچمانی ئەو رینگەیان شکاند و بوون بە رچکەشکین خۆیان تا پادەییەک لە بنەمائەییەکی ھونەرمەندیان ھونەردۆست بوون. دەتوانین بڵێن لە کوردستانی رۆژھەلات "فەتانهی وەلیدی" یەکەم ژن بوو کە دەستی بە گۆرانی چڕین کردوو، ئەویش باوکی واتە ھونەرمەندی گۆرانیبیژ کا "شەریف وەلیدی" بوو تە پێشەنگ و پالپشت و ھاندەریکی باش کە فەتانه بویرانە و بێ ترس بتوانی تیکەڵ خەڵکانی ھونەرمەند بکات و ھاوکاری یەکتەری بن، بەلام بە داخووە بە ھۆی نەخۆشییەووە نەیتوانی درێژە بە کاری ھونەری بدات ھەر ئەو چەند گۆرانییە تۆمار کردوو کە بۆتە سامانیکی بە نرخ بۆ مۆسیقا و گۆرانی کوردی کە زۆریک لەو ژن و کچانەی کە ھاتنە نیو بازنە ھونەری مۆسیقا و گۆرانی بە بۆنە ئەو رینگەییە بوو کە فەتانه رچەکەیی شکاند. ھەلبەت ژنانی تر لە سەردەمی ھەبوون وەکوو: "شەھین تالەبانی، مەستووری ئەسەدی و سەدێقە محەممەدنژاد" کە مەستووری ئەسەدی و سەدێقە محەممەدنژاد نەیتوانی درێژە بە کاری ھونەری بدن و دەستیانی لێ ھەلگرت، بەلام خۆشەختانە خاتوو شەھین تالەبانی درێژە بە کاری ھونەری خۆی داو و ھەر بەردەوام و بوو بە قوتابخانەییەک بۆ ژنان. باوکی فەتانه کە زۆر پیر بوو و بیری ئەو تە یارمەتی ناکات ئەلێ: محەممەد ئیبنسافجوو ئاوازی بۆ داناو، دابەشکاری مۆسیقاکەشی گریشا میکائیلزادە، حەسەنی کامکار، موحەممەد مەرزادە و عەبدولسەمەدی" بوون. ئەو سەردەمە لە رادیۆ کرمانشانی کارمان بۆی نەکرد.

به لām پێدهچۆ ئەم ئاوازانەى که له بهر دهستی خه ئکن ئاوازی ئەم که سانه بن "حه سه نی کامکار، گریشا میکائیلزاده، شهریف وهلیدی، عه باس که مه ندى و ره زای ره زایی، هه روه ها که سیک به ناو "سامانی" شیعری گۆرانییه کانی بۆ داناوه و له شیعری فولکلۆر که ئکی وه رگرتوووه. ئەمه ش ناوی چه ند گۆرانی: "لای لای، هه ی گۆل ئامان گۆل، له سه ر کانی تیتهو لیو به پیکه نین، مریم باوانم بۆچی تۆریاگه، شیرین ته شی نه ریسی، بۆ تو بیمارم بۆ دوست و یارم، ئەه ی دلی غه مینی من بۆچ بێقه راری، گۆلی ناوباخان و رازی شه یدایی.

گۆرانییه کی فارسی به ناوی گهنجینه ی عسق له مایه ی "ئه بوو عه تا" خویندوووه:

انشب که از نامهربانیهای تو رنجیدم
گهنجینه ی عسق تو را بر دیگران بخشیدم

له گهل هونه رمه ند "سالح پیرزه هیری ئەم گۆرانیانه یان به دوو قوئی چریوه: به هار فه سلێکی خوشه، دوور له یاری چاوجوانم و که وهل که وهل.

ئەم وتاره کورته باسی ژبانی راسته قینه ی هونه رمه ندى گۆرانییه ی فەتانه ی وه لیدی ئەکات که خویمان به سه ر کردوووه ته وه و له زمانی خویه وه باسی چۆنییه تی ده سته کار کردنی کاری هونه ری خو ی ده کات

"فەتانه" کچی هونه رمه ند "شهریف وه لیدی" له مانگی گۆلانی سال ۱۳۳۶ هه تاوی له شاری سنه له دایک بووه.

له ته مه نی ۶ یا ۷ سالن دا به هۆی مامۆستا حه سه ن کامکار باوکی کامکاره کان ئێردراوته رادیۆ سنه و له وئ سه ره تای ده ست پێ کردنی گۆرانیی خویندنی بووه. له و سه رده مه دا له گه ل گۆرانییه یانی وه کوو: "سالح پیرزه هیری" به ها نه دین نه ورۆزی" که هه ردووکیان کۆچی دوا ییان کرد، هه روه ها هوشه نگ شگیرف، بیهروزی ته وه کوئی له رادیوی سنه چالاکی بووه.

له پرۆگرامیکدا که ئاماژه ی به شوینه که ی نه کرد، یان له بیرى نه مابوو باسی حه سه ن زیره کی کرد و ده لئ حه سه ن زیره ک منی بانگ کرد گووتی: فەتانه وه ره گۆرانییه ک بیه ژه. ئه ویش به شانازییه وه گۆرانییه کی تۆمار کرد. به لām ناوی گۆرانییه که ی له بیرى نه مابوو که چی بووه!

ژه نیاره کانی ئەو سه رده مه ی رادیۆ سنه که له گه ل فەتانه هاوکارییان کردبوو: ئەم که سانه ن: "گریشا میکائیلزاده، حه سه ن

كامكار، موزەفەر كامگار، بېژەن كامكار" كە ئەو سەردەمە "تارى" لى داۋە. ۋ چەن كەسكىتەر كە ناۋەكانىيانى لە بېر نەمابوو. فەتەنە تەنبا ۱ بەرھەمى لە تۆمارگەكاندا ھەيە! بەداخەۋە ژۆرىيە بەرھەمەكانى دىكەي بىلاۋ نەكراۋەتە. بۆ نمونە گۆرانى: ئەي ۋەي بەلەرزەنە گيانە بەلەرزەنە، گىل گىلەكەي دەۋرى سەرى پەخشە پەرىشانە... ئەم گۆرانىشە دواتر لە لايەن "حسین شۆخ كەمان" (ز.ز) وتراۋە و "ناسر رەزەزىش" لە بەرھەمى سالى ۱۹۸۴د لە شارى سىيمانى لە بەرھەمى بەردە بەردە تۆمارى كوردوو. فەتەنە يەكەم ژنە گۆرانىيىژى رۆژھەلاتى كوردستان بوو. بە دۋاي ئەو چەن ژنىكى دىكە ۋەكوو: شەھىن تالەبانی، مەستورەي ئەسەدى، سىدىقە مەمەدەنەژاد كە خەلكى شارى سەقزە، ھاتتە ناۋ مەيدانى ھونەرى. بەلام بەداخەۋە دۋاي ماۋەيەكى كورت وازيان لە گۆرانى وتەن ھىنا لە بەر ئەۋەي كە كۆمەنگاي ئەو سەردەمە رېگر بوون بۆ ژن كە گۆرانى بلىت.

شەھىن تالەبانی لە وتووێژىدا باسى گۆرانى "سەبرى گۆل فروشى" كرد كە ئەو گۆرانىيە ھى مننە*. بەلام لە بەر ئەۋەي كە پى عەيب دەبى ناۋەكەي خۆي ئاشكرا بكات بە ناۋي فەتەنە ئەو گۆرانىيە بىلاۋ دەكەنەۋە. سالى ۱۹۷۵ بە پىشنيارى "مورتەزا ھەنە" يەكەك لە "پيانىستە" بە ناۋبانگەكانى ئىران بە چەندىن گۆرانىيىژ پىشنيار ئەدەن كە كۆمەلىك لە گۆرانىيە فولكلورەكان كۆ بکەنەۋە، ۋ لە رادىۋى "سنە" چالاكبيان بەردەوام بکەن. كە برىتى بوون: لە كۆچ كوردو مەمەدى ماملن، ناسر رەزەزى، سىدىقە مەمەدەنەژاد، فەتەنە ۋەلىدى، قالە مەرە! بەلام بە دۋاي راپەرىنى شۆرشى گەلانى ئىران بۆيان نەكرا ئەو كارە دەست پى بکەن! بە درىژاي تەمەنى فەتەنە بە داخەۋە تووشى نەخوشى دەروونى ئەيىت. ھۆيەكەيشى ئەۋەيە كە فەتەنە ئەۋىندارى كورنك دەيىت ۋ كورەكەش ھەروەھا لە بەرانبەر ئەو، بەلام دژايەتى كردنى بنەمالەي فەتەنە بۆ ھاۋسەرگىرى ئەم دوۋكەسە درىژەي پى ئەدرىت. تا سەردەنجام ئەو كورە كە خەلكى "نازەرشار" دەيىت ۋ لە سنە لە ئەرتەشە خزمەت دەكات لە شەرى نيوان ميسر ۋ ئىران لە سەردەمى رژىمى پاشايەتى كە شەرەكە ماۋەيەكى كورت دەبى، ئەو شەرەدا گيانى لە دەست ئەدات.

فەتەنە بە بىستنى ئەو ھەۋالە تووشى نەخوشى يەكجارى خەمۆكى دەيىت. ۋ بۆ ھەتاهەتايى ۋاز لە گۆرانى گوتەن دىيىت. بە گشتى بارودۇخى دەروونى ئەم ژنە گۆرانىيىژە باش نىيە. ئىستاش لە گەل باۋكى كاك شەرىف ۋەلىدى ژيانى ئاسايى خۆي تىپەر دەكات ۋ لە ئاۋايى ھەسەن ئاۋايى نىك شارى سنە نىشتە جىيە.

رېكەۋتى: ۲۲ى مارچى ۲۰۱۴

فهتانه ی وهلیدی؛ ناوازیکی روشن، له مملانیی ژیان و مهرگیکی کپ و خاموشیدا

عهلی له یلایخ

ئهوانه ی وا له کۆمه لگای خۆیاندا دهگمهنن به تایبەت له کۆمه لگه ی کوردی که به دهیان دهر دو گرفتسی فیکری و فرهه نگیه وه دهر دهر وه دنائینی، رهنکه وه کوو میژوو ههر به دهگمهنی بمینه وه به لام ئه وهی که جیگه ی داخه هه تا له ژیاندا ماون له مملانیی ههر رۆژه ی مهرگیکی خاموشدا ژیان دهنه سه ر. بئ ئه وهی ژیان و حالی ناله باری ئه وان جاروبار مووچرکیک به گیانماندا بهینئ که ههر ئه م دهگمهن مرقانه داژدارو بارهینه ری فرهه نکه و هونه ری نه ته وه که مانن. چیرۆکی بئ ئه مه گی و لاخرانی هونه ره مندانی کورد له لایهن کاربه دهستان و کۆمه لگا وه شتیکی تازه نیه و به رۆکی زۆر که سایه تی و هونه ره مندی کوردی له رۆژه لات گرتووته وه، ئه گه ر ئه مرۆکه ناوازو موزیکی “حه سه ن زیرک” بووته سه رچاوه ی به شیکی زۆر له گورانی کوردی و به خاوه ن شکۆی ناوازی ره سه نی کوردی یادی لیده کری و عاشقانی ئه و دهنگه سیحراویه وه کوو که له پوورنکی هونه ری ریزی لیده گرن و به رانه بر به دنیا ی دهر وه وش پێشانی دهنه ن. وه ک ده زانین حه سه ن زیره کی دهگمهن و ناوداری ئیستا، نمونه ی وه لاخراوترین و کلۆتترین هونه ره مندی سه رده می خۆی بوو.

یه کیتر ئه و دهنگه دهگمهن و چریکه ی رچه شکینه ری کورد که ئیستا له ژووری خه مۆکی و بئ دهره تانی له گۆندی “حسین ئاوی” شاری سنه و له ته نیایی شه وی ژینا رووبه رووی مهرگیکی به رده وامه، خانمی گۆرانیبێژ و داهینه ری کورد “فهتانه ی وهلیدی” یه.

فەتانهی وهلیدی له مانگی گولانی ١٣٣٦هه تاوی (١٩٥٧ی زاینی) له شاری سنه له دایک دهبی و به هوی هونهرمه‌ند بوونی باوکی “شهریف وهلیدی” هۆگری گورانی و مۆزیکێ کوردی دهبی، فەتانه له یه‌که‌م ژنانی بوازی گۆرانی و هونهری موسیقایی کوردیییه که ههر له ته‌مه‌نی مناییه‌وه واته ٦ یا ٧ سالان به پالنه‌ری “حه‌سه‌ن کامکار” له رادیوی سنه گۆرانی ده‌چڕی و ههر نه‌مه‌ نیشان له به‌هه‌رمه‌ند بوونی نه‌و خاتوونه‌یه که ههر زوو ده‌نگی بۆ ژه‌نیاران و موزیسیه‌نه به‌ناو بانگه‌کان وه‌کوو حه‌سه‌ن کامکارو، گریشا میکائیل‌زاده‌و موحته‌با میرزاده ... هتد.

سه‌رنج‌راکیش ده‌بی. نه‌وه‌ی که ئیستا له‌وه‌ خانه‌ ده‌نگ خۆشه‌ وه‌کوو ئاواز و گورانی به‌جی‌ماوه به‌شیکێ ئیجگار که‌مه‌ له سه‌رجه‌م نه‌و گورانیانه‌ی که تۆماری کردوه، به‌لام به‌داخه‌وه‌ بلاو نه‌کراوه‌ته‌وه‌ نزیک ٥٦ گورانی له رادیو سنه و کرماشان تۆمارکردوه که ههر نه‌لبوو‌میکی له‌به‌رده‌ست دایه. سۆزیکێ ژنانه و هه‌ستیکی هونه‌رمه‌ندانه له سه‌رجه‌م گۆرانییه‌کانی فەتانه شه‌پۆل دهدا و به‌چه‌شنی خرینگی کانیاییکێ به‌هاری ده‌رژێته ناخی ده‌شتی نه‌وینداران و ده‌وه‌نی ده‌روونی گویگرانی به نه‌فسوونیکێ سه‌یر فینک ده‌کاته‌وه. ره‌نگه‌ گیرۆده بوونی نه‌و خانه‌ رچه‌شکینه به نه‌فینیکێ تراژیک بۆته هوی ده‌نگدانه‌وه‌ی چریکه‌یه‌کی ئاسمانی له گه‌رووی ژنه کوردیکێ کلۆ و دیلی ده‌یان گرفت و له‌مپه‌ری کۆمه‌لایه‌تی. نه‌گه‌رچی نه‌م خانه‌ هونه‌رمه‌نده هاوته‌مه‌ن و هاومانی گۆرانییه‌ژانیکی وه‌کوو “عه‌باسی که‌مه‌ندی و ناسری ره‌زازی و هوشه‌نگ شگرف و بیژهن کامکاره، به‌لام زۆر ناخه‌یه‌نی که چرای گۆرانی گوتنی نه‌م ژنه رووله‌کزی ده‌کا و له سووچی ته‌نیا‌یه‌کی تال و تاقه‌ت پرووکی، به‌ده‌م بیروه‌رییه‌کانییه‌وه ژانیکی پراوپر له بی‌کسی و نامۆی ده‌باته سه‌ر. هه‌رچه‌ند ژیان تانی هونه‌رمه‌ندانی کورد به تاییه‌تی له رۆژه‌لات و به‌تاییه‌تی‌تر له‌دوای هاته‌نه سه‌رکاری کۆماری ئیسلامی ده‌ردیکێ هاوبه‌شه، به‌لام به‌شی ژنانی هونه‌رحه‌ز” ههر له‌سه‌ره‌تاوه تا ئیستا به‌شیکێ زیاترو دۆخیکێ ناله‌بارتره، نه‌ویش ده‌گه‌رێته‌وه بۆ کیشی ژن بوون، له کۆمه‌لگه‌یه‌ک که نوومی ئایین ونه‌ریت زانتره و ده‌سه‌لاتی بالای هیه. ههر بۆیه “فەتانه” له به‌راورد له‌گه‌ڵ پیاوانی هاوته‌مه‌نی زوو په‌روایه‌ز ده‌خړی و تا سنووری له‌بیرچوونه‌وه‌ش ده‌چێ. نه‌گه‌ر چاره‌نووسی نه‌م ژنه هونه‌رمه‌نده نه‌وه‌ند پر گیرۆکیشه نه‌ده‌بوو نه‌گه‌ر له کۆمه‌لگه‌یه‌کی کراوته‌ر ژیا‌با ره‌نگه ئیستا باخی ئاواز و گۆرانی پر به‌ره‌مه‌ترو خۆشی ناسراوترو خۆش بژیوتر ده‌بوو، به‌لام چه‌ندین و چه‌ندسائه نه‌وه‌ی وه‌کوو ده‌نگۆ له باره‌ی فەتانه‌وه ده‌بی‌سین شیت بوونی سه‌رشه‌قامه‌کانه هه‌تا هه‌لکووپمان له دیویکی تاکه‌که‌سی. جیی داخه که بی‌جی‌گه چه‌ند دیمانه‌ی رۆژنامه‌وانی و چه‌ند گرتنه فیدیوی نه‌ویش له‌کاتی زه‌ویری و زه‌لیلی جه‌سته‌یی و نه‌خۆشی فه‌رامۆشی ئیستاشی له‌گه‌ڵ بی‌ئاوړیکێ جیدی له به‌ره‌م و ژیان هونه‌ری نه‌م ژنه پیشقه‌راوله‌ی گۆرانی کوردی نه‌دراوه. وه‌ک ناگادارین له‌م دوایانه نه‌مه‌گناسی بنه‌مائیه‌ کامکاره‌کان به‌ نیسه‌بت نه‌م خاتوونه ده‌نگ سی‌جراوییه، سه‌ردان و دیداریکی لیکه‌وته‌وه‌و بیژهن کامکارو سه‌با کامکار له‌گه‌ڵ گه‌وره موزیسینی ئیرانی “حه‌سین عه‌لی‌زاده” بوون به‌ میوانی دیوی ته‌نیا و ته‌ریک که‌وتووی “فەتانه وه‌لیدی”. دیسانه‌که‌ی بۆ ماوه‌یه‌کی کورت‌خایه‌ن وینه‌ی فەتانه و زله‌ی فرمیسکی روومه‌تی حه‌سه‌رتباری به‌شیکێ زۆر له رۆژنامه‌کان و میدیاکانی پازانده‌وه، به‌لام به‌سه‌رکردن و به‌ها دان به “فەتانه” له کاتیک که

تووشی دهردیکی بی دهرمان و حالیکه ناسازو جهسته یهکی ناساغه و له ناویلکه دانیکه بهردهوام به رهو پیری مهرگ دهچی نهک بلیم کاریکی باش نیه، به لام بی که لکه، دهبا زور پینشتر خه لک و کاربه دهستانی پیوه نیدار به بواری فهرهنگ و هونهرا! ههروهها روژنامه نووسان و هه لسوورانی بواری فهرهنگی فریای فهوتانی فەتانه بکهوتان. سه دهحیف و خه سار که چیتەر “بولبوله خه مگین و دتسکاوهی بناری ناویهر چاوه پروانی هیج فریاکهوتن و به هانا چوونیک نیه.

چرینی هونهرمه ندهانی گۆرانییه کان و که لک وهرگرتن له فۆلکورێ کوردی و نزیک بوونی تیگستی گۆرانییهکانی به به سه رهاتوو ویستهکانی، تایبه ته ندهی گۆرانییهکانی “فەتانه وهلیدی” یه که خاوهن شیوازو ستایلی تایبهت به خویهوه. به دهر له هه رچه شنه لاسایی کردنه وهیهک. ههروهها له یه کهم گۆرانیییزانی کورده که شیوه گۆرانی خویندنی دووقوئی به هاودهنگی هونهرمه ند “سالج پیرزهیری” گۆرانی “به هار فەسلێکی خوشه، دوور له یاری چاوجوانم و کهومل کهومل” ی چریوه.

لاهه نده وهی دتیکه شهیدا له گۆرانی “لای لای دلم لای له باخی سینه” و “لهی دلی غه مینی من بۆچ بیتقهراری”، دلی گۆرانییهکانی “فەتانه” ی تافانهن و له ئینجانی ئاوازی رهسن “هه ی گۆل ئامان گۆل” که ی چه پکه گوئیکی جوان و گه شاهویه و “شیرین تهشی دهریسی” وهکوو “گوئی ناوباخان” نواندنی ناسک و خه یالاوی “رازی شهیداییه” که رچی نه م خانمه هونهرمه نده بهم چهن گۆرانییه وه ناسراوه جی په نجه و رچه شکینی له بواری هاتنه مهیدانی ژنان کورد له بواری موسیقا ده بی زیاترو باشتر سه رنجی پی بدری. هه رچه ند ژنانی دیکه ش نه م نه زمونه ئاسته مه یان تاقی کردوته وه که سانیک وهکوو “شه هین تاله بانی، سدیقه ی مه حمه دنیژاد”. به لام نه وانیش لهو سه رده مه به هوی نهریتی کومه لگه و ناسته نگه کان واز له گۆرانی گوتن دیتن. هه تا دوا ی چهرانیکی چه ندین ساله “مه رزیه” ی فهریقی له دهره وهی روژه لات وهک ژنه گۆرانی بیژیکي روژه لاتی دیته مه یدان و ریگه ی هونهری که سانیک وهکوو “فەتانه” درپژه ده دا. به لام له روژه لاتی کورستان نه ته نیا بۆ ژنان، به لکوو بۆ پیاوانیش به هوی زال بوونی ده سه لاتی دوگم و داخراو رووی خوشیی به هونهرو کومه لگه ی هونهرمه ندان تا ئیستا نیشان نه داوه، وهک ده بینین له نه مرۆکه ی ئیرانی ژیر ده سه لاتی کوماری ئیسلامی یهک له دوا ی یهک به رگری له به ریوه چوونی کونسیرتی موسیقی ده کری به لام بۆ سه یری کردنی ئیعدام و شه لاق لیدان و سزادانی له م چه شنه.

خه لک هان ده دن که بینه سه ره شه قام! نه مه له لایهک و لایه کتر نهریت و سونه تی کومه لگه ش ریگره له وهی ژنان به توان له بواری هونهری به تایبهت له بواری گۆرانی و موسیقی بی کۆسپ و گرفت به شدار بن. هه ر بویه به شیکی زور له لیها توویی و توانایهکانی ژنان له م بهاره شدا، له ناو ده چی و گه شه ناکات. هه رچه ند سه ره پای زهخت و زهبری سیاسی و فهرهنگی به سه ر ژنان له روژه لاتی کورستان روژ به دوا ی روژ راده ی به شدار ی ژنان و کچان له ناوه نده فهرهنگی و هونهرییهکان له زیاده بوون دایه، به لام با یهک شت هه میشه له بیرمان بی که رچه شکینهکانی هه ر بواریک، ده گمه نهکانی هه ر سه رده میک شیای ناسینی وریزی زیاترن. “فەتانه” ش نه و دهنگه ده گمه ن و رچه شکینه یه که پیویسته وهک وه فاو نه مه گناسی به ره ی

نوئ و داهاتوو زیاترو باشتی بیناسن. لانیکه م ناسین و ریژگرتن که مترین کاریکه که له دهستان دیت.

سه رچاوه: مانیپه ری کوردستان و کورد - ریکه وتی: ۷ ی جوولای ۲۰۱۵

فەتانهى وهليدى دهنگىكى ھەزىن ، بەلام خامۆش و تەرىك

شەریف فەلاح

دەنگە رەسەن و رچه شكىنەكەى دەيهەكانى ٦٠ و ٧٠ زايىنى لە دەقەرى سەنى نەردەلان، بولبولە خوشخانەكەى بنارى ناوهر، خانمە شوخ و شەنگ و دەنگ ھەزىنەكەى ديوەخانەكانى موخىر دىوان، ھەزىرى، ھەكىل، سالانىكە لە يىدەنگىكەى كوشندەى لەبىركراودا دەژى .

فەتانهى وهليدى ئەو خاتوونە رچه شكىنەى كە بە دەنگىكى سىحراوى و بە بوئىرييەو ھاتە مەيدانى گۆرانى و مۆسىقاي كوردىيەو، لەگەڵ تىپ و گرووپە ميۆزىكەكانى ئەو سەردەمە كە ئوستاد ھەسەن كامكار مامۆستايان بوو، توانى خۆى دەرېخات و ھەك يەكەم ژنە گۆرانىيىژى دەقەرى نەردەلان كۆمەلەىك ناواز و گۆرانىيى ھەرمان تۆمار بكت.

فەتانه بە دەرکەوتن لە رادىو و تەلەفزیونی ئەوکاتى سەنە و بە یارمەتیی ژەنیار و ئاوازدا نەرانى ئەو سەردەمە خۆى نیشان بدات، ئەو خانمە شوخ و دەنگ ناوازه خیرا ھەلکشا و ناوبانگى دەکرد، بەلام بەخت و ناکامیيەكانى ژيان و شکستەینان لە عەشقیكى ناکام بوونە لەمپەر لەبەردەم بەردەوامى لە ھونەر و بەداخەو ھەر ئەمەش کاربان کردە سەر بارى تەندروستى و بۆ ماوہیەكى زۆر لە ھونەر دوور کەوتوووتەو و نیستیە تەنیا لە بۆنە و ئاھەنگەکاندا دیتەو ھەر بەر خەلک رەوتى ژيان بە

تووڕەیی و بێ روحییە ھە بەرەو ڕووی فەتەنە ۋەلیدی بوونەو و بەرۆکی سەرکەوتنەکان و ژيانی ھونەریی ئەویان گرت و شەپۆلە سەرشتەکان لەناو دەریای قوولێ فەرامۆشیدا نوقمیان کرد.

کۆمەنگەیی بێ ئەمەگ و گرتگی نەدان بە ھونەر و کەسایەتییە ھونەرییەکان ھێندەیی دیکە ئە پەراویزخستنی ئەم خاتوونەدا کاریگەر بوون، بۆیە ئەمانە ھەموو پیکەووە کاریگەرییان لەسەر بیرکردنەو و دەنگ و باری دەروونی کردووە و تووشی نەخۆشی ئەلزامەر و لەبەرچوونەو دەبیت و ھێندەیی دیکە خەم و ئازار ئە باوەش دەگرت.

بە جۆریک تەنیا ئەگەڵ بیرەوہرییەکان و رابردوویەکی پچرپچردا دەژیت و بەردەوام بەدەم ئازارەکانی ژيانەو فرمیسک دەژیت.

فەتەنە ۋەلیدی خانمەرچەشکین و پێشەنگەگۆرانپێژەکی شاری سنە، ھاوتەمەن و ھاوسۆزی ھونەرەندان عەباس کەمەندی، نەجمەدین غولامی، ناسر رەزازی و کامکارەکان و.. س یەک لەو دەنگە دەگەن و چریکە سیحراوییانەییە کە گۆنەر پەلکێشی دنیای ئەندیشە و خەیاڵ دەکات.

کاتیکی بە گۆرانیی کەومل و کەومل، یاری نازدارم، دلی خەمینم، ھاوتەو یارم و بەھار .. دەپچریکەند مەل و بانئە و ناویەر و قەتارچییان و ئاغەزەمان (کەنیشکە عاشقەکانی شار، دەکەوتنە سەما و ئە گوڤەندی سنەیی دێرین و دۆ لەدەستی تاقەدارەکی سەرۆی شار دیلانیا دەگیرا.

لێ مخابن ئەم چریکەییە، بەھۆی نەخۆشیی گواتر (دومەلێ لای مەل (و بێدەرەتانی و ئاورنەدانەو ئەلایەن بەرپرسیانی پەپوہندیاردەو، ئیستا کپ و وەستاو، ئیتەر خەریکە بەدەم ئازارەکانی ژيانەو دەتلیتەو و لەبەر چوووتەو و پەراویز خراوە.

گۆشەیی تەریکی تەنیا و دوورکەوتنەو ئە شار و ژيان ئەگەڵ باوکیکی پیر ئە شارەدیی حەسەن ئاوابی نزیک سنە، بوونەتە ھاوہمی یادەکانی.

جار نا جاری ھونەرەندان، وینەگر، رۆژنامەنووس و دیکۆمێنتار و شاعیر و نووسەرانی سنە و دەورەبەر بۆ پڕکردنەو ئە نەرشیی تاکەکەسی و گرتنی وینەیی یادگاری ئە تەکید، بۆ چەند ساتیک سەردانی دەکەن، بەلام دیسان تەنیا و خەمۆکی، باوەش بۆ یادەوہرییەکانی دەکەنەو.

(فەتەنەب کچی ھونەرمنەند) شەریف ۋەلیدیپ لە مانگی گولانی ساڵی ١٣٣٦ی هەتاوی (١٩٥٧ی زایینی) لە شاری سنە لەدایک بوو، لە تەمەنی ٦ یان ٧ ساڵندا لەرنگەي مامۆستا حەسەن کامکار باوکی کامکارەکانەوه، دەنێردرێتە رادیۆ سنە و ئەوئ سەرەتای دەستپێکردنی گۆرانی چڕینی بوو.

ئەو سەرەدەمدا لەگەڵ گۆرانیبێژانی ۋەکوو: سەح پیرزەھیریپ، بەھائەدین نەورۆزب کە ھەردووکیان کۆچی دواییان کرد، ھەروەھا ھۆشەنگ شگێرف، بێھرووز تەوھکولی لە رادیۆی سنە چالاکیی ھەبوو.

لە گرتەییەکی قیدییدا کە دیمانەییەکیان لەگەڵ فەتەنە و باوکی ساز کردوو، باوکی فەتەنە کە زۆر پیر بوو، لەبارەي ئاواز و تیکستی گۆرانییەکانییەوه دەئ: مەمەد ئیנסافجوویی ئاوازی بۆ داناو، دابەشکارانی مۆسیقاكەشی گریشا میکائیلزادە، حەسەنی کامکار، موحەبەي میرزادە و عەبدولسەمەدیس بوون. ئەو سەرەدەمە لە رادیۆ کرمانشانی کارمان بۆی دەکرد.

بەلام پێدەچێ ئەم ئاوازانەي کە لەبەر دەستی خەئکن، ئاوازی ئەم کەسانە بن حەسەنی کامکار، گریشا میکائیلزادە، شەریف ۋەلیدی، عەباس کەمەندی و رەزای رەزایی، ھەروەھا کەسیک بەناوی سامانیپ شیعی گۆرانییەکانی بۆ داناو و سوودی زۆری لە شیعی فولکلۆر ۋەرگرتوو.

ئەمەش ناوی چەند گۆرانییەکی فەتەنەي:

زلاي لای،

ھەي گۆل ئامان گۆل،

لەسەر کانی تیتەو لیو بەیئکەنین،

مریم باوانم بۆچی تۆریاکە،

شیرین تەشی ئەپێسی،

بێ تۆ بیمارم بێ دوست و یارم،

ئەي دلی غەمینی من بۆچ بێقەراری،

گۆلی ناوباخان و

رازی شەیدایی.

گۆرانییەکی فارسی بەناوی (گەنجینەي عەسقب لە مایەي) ئەبوو عەتاب خۆندوو.

فەتانه له گۆرانی گوتندا خاوهن ستایل و سه بکێکی تایبەت به خۆیهتی، له گهڵ هونهرمه‌ند ساج پیرزه‌هیری به‌هه‌م گۆرانیانه‌یان به دووقۆڵی چڕیوه:

به‌هار فه‌سلێکی خۆشه، دوور له یاری چاوجوانم و کهومل کهومل.

فەتانه وهک ئه‌لبووم ته‌نیا یه‌ک به‌ره‌می له تۆمارگه‌کاندا هه‌یه، به‌داخه‌وه زۆربه‌ی به‌ره‌مه‌کانی دیکه‌ی ب‌لاو نه‌کراوه‌ته‌وه، به‌گۆته‌ی خۆی ٥٦ به‌ره‌من، بۆ نموونه گۆرانی:

ئه‌ی وه‌ی به‌له‌رزانه گیانه به‌له‌رزانه، گیل گیلکه‌ی ده‌وری سه‌ری په‌خشه‌په‌ریشانه، ئه‌م گۆرانییه‌ش دواتر له‌لایه‌ن حسین شوخ که‌مانب (ز.ز.ز.ز) (یه‌وه گوتراوه‌و ١ ناسر ره‌زایشب سالی ١٩٩٨دا له شاری سلێمانی له به‌ره‌می به‌رده‌دا تۆماری کردووه.

فەتانه یه‌که‌م ژنه‌گۆرانییه‌تی رۆژه‌لاتی کوردستان بوو و دوا‌ی ئه‌و چه‌ند ژنیکی دیکه‌ی وه‌کوو:

شه‌هین ئاله‌بانی،

مه‌ستووه‌ی ئه‌سه‌دی،

س‌دیقه مح‌مه‌دنه‌زاد که‌ خه‌لکی شاری سه‌قزه، هاتنه مه‌یدانی هونه‌ری گۆرانی، به‌لام به‌داخه‌وه دوا‌ی ماوه‌یه‌کی کورت جیا له مه‌رزیه، ئه‌وانی دیکه وازیان له گۆرانی گوتن هێنا، له‌به‌ره‌وه‌ی کۆمه‌لگه‌ی ئه‌و سه‌رده‌مه ریگر بوون به‌وه‌ی ژن گۆرانی ب‌لیت.

له‌ ماوه‌ی دوو سالی رابردوودا، دیسان فەتانه وه‌لیدی که‌وتوو‌ته‌وه بیری هونه‌رمه‌ندان و به‌رپرسیانی فه‌ره‌نگ و ئیرشادی سنه و به‌سه‌ریان کردووه و هاوکات بیژن کامکار و سه‌با کامکار به‌ نوێنه‌رایه‌تی ب‌نه‌مائ‌ه‌ی کامکاره‌کان، سه‌ردانی ئه‌و هونه‌رمه‌ندیان کرد.

له‌ هه‌فته‌ی رابردووشدا کۆمه‌لیک له‌ نووسه‌ر و هونه‌رمه‌ندانی سنه دیسان سه‌ردانی فەتانه و باوکیان له شاره‌دیی هه‌سه‌ن ئاوا کرد و به‌سه‌ریان کردووه، به‌لام هه‌ر جاره که‌ وینه‌کانی فەتانه له میدیا و ئازانه‌کانه‌وه ب‌لاو ده‌بنه‌وه، سیمای خه‌مین و نیگای پ‌ر له پ‌رسیاری هێنده‌ی دیکه نازاره‌ژانی وه‌بیر مرو‌ف دیننه‌وه.

هه رچه ند له ماوهی دوو سائی برادوو دا زۆر به سه ر کراوه ته وه و له گه ئ چهند هونه رمه ند و که سایه تییه کی دیکه ی سنه
خه لات کراون، به لام هیچکام له مانه وه ک خۆی ده ئی ساپیژی زام و نازاره کانی ژبانی و گهرووی پر له چریکه و کپکراوی
ناکه ن و هیچکام له وانه نابنه نه وه ی جارێکی دیکه بتوانی له سه ر ئاویه ر و گوێزه کوێر

ریکه وتی: ۱۱ دیسه مبه ری ۲۰۱۵

فهتانه‌ی وهلیدی به خه‌می نه‌گه‌یشتن به نه‌وینه‌که‌ی کۆچی دوا‌یی کرد

پوخته:

خانمه هونه‌رمه‌ندی رۆژه‌لاتی کوردستان فهتانه‌ی وهلیدی، دوا‌ی چهند سالی‌ک مانه‌وه له خانه‌یه‌کی خیرخوازی له شاری سنه‌ی رۆژه‌لاتی کوردستان کۆچی دوا‌یی کرد.

فهتانه وهلیدی

وریا غه‌فوری - زانیار به‌هادین

خانمه هونه‌رمه‌ندی رۆژه‌لاتی کوردستان فهتانه‌ی وهلیدی، دوا‌ی چهند سالی‌ک مانه‌وه له خانه‌یه‌کی خیرخوازی له شاری سنه‌ی رۆژه‌لاتی کوردستان کۆچی دوا‌یی کرد. فهتانه له یه‌که‌م ژنانی گۆرانی‌بێژی رۆژه‌لاتی کوردستانه که بووه نه‌ستی‌ره و دواتر به‌هۆی نه‌وینیکی تالّ بیره‌وه‌ری له ده‌ستدا.

فەتانه وهليدى: ژنه رچهشكىنى هونەرى كوردى

هونەرمەندى گۆرانىيىژى رۆژھەلاتى كوردستان فەتانهى وهليدى له تەمەنى ٧١ ساڵیدا له شارى سنەى رۆژھەلاتى كوردستان گيانى ئەدەستدا.

فەتانهى وهليدى، ساڵى ١٩٥٣ له شارى سنەى رۆژھەلاتى كوردستان لەدايکبووه و خاوەنى سێ خوشک و برايهکه، باوکى لهگەڵ ژەنىنى ئاميرى کهمانچه يهکىک بووه له دەنگیژە ديارەکان، هەربۆيه له هەلبژاردنى رېچەکهى هونەرى هاوکارى فەتانهى کردووه.

فەتانه لهگەڵ ئەوهى دەنگە خوشەکهى خۆسکانه بووه، زانیاریشى لەسەر هونەر بەشیۆهیهکی ئەکادیمی وەرگرتووه و خويندنگەى بالای میوزیک له تاران تەواو کردووه.

دەستیپێکی کاری هونەرى

دەستیپێکی هونەرى فەتانه دەگەرێتەوه بۆ ساڵى هەفتاکانى سەدهى رابردوو، ئەوکات توانى له رێگەى باوکى و خەسەن کامکارەوه رو له جیهانى هونەر و مۆسیقا بکات .

ئەو سەردەمەى فەتانهى وهليدى هونەرى تێدا کرد، له کۆمه‌نگەى کوردیدا گۆرانىی وتن تەنانەت بۆ پیاوانیش وەکو کاریکی نەشیاو سەیردەکرا، بەو هۆیه‌وه فەتانه رۆبه‌رۆى جۆرەها توانج و تانه بووه.

فەتەنە ۋەلىدى: ژەنە رەجەشكىنى ھۈنەرى كوردى

فەتەنە ۋەلىدى ماۋەيەكى كەم كارى ھۈنەرى كىرد بەلام تۈانى ناۋبانگىكى گەۋرە بە دەستبەيىت، بە پىنى گىرەنەۋەى نىكەكانى ۋە ماۋە كەمەدا تۈانۈيەتى ۵۶ گۈرانى ۋە رادىۋكانى سەنە و كرماشان تۆمار بىكات بەلام ئىستا تەنھا يەك ئەلبوم ۋە گۈرانىيەكانى بەردەستە و ھۆكارى بىلۈنەۋەۋەى بەرھەمەكانى دىكەى دىار نىيە.

دىارتىن گۈرانىيەكانى فەتەنە ۋەلىدى بىرىتىن ۋە گۈرانى؛ لاي لاي دىلەم لاي ۋە باغى سىنەم، ۋە ژىن بىزارم، ۋەى دىلى غەمىنەم بۆچ بىقەرارى، ئاي ۋە دەست يارم مالى ۋىرانەم، ھاتەۋە يارم يارى ۋەفادارم، بى تۆ بىمارم بى دۆست و يارم.

دور كەۋتەۋە

بە پىنى گىرەنەۋەى كەسكارەكەى بىت، فەتەنە ۋەلىدى ھەۋت سالى كۆتايى تەمەنى ۋە سەنتەرىكى خىرخۋازى تايىبەت بە تۈۋشۈۋانى نەخۋشى دەرۋۋنى ۋە شارى سەنە بەسەر بىردۈۋە.

فەتانهی وەلیدی لە دوایین ساڵەکانی تەمەنیدا هیندە گۆشەگیر کرابوو، لە دای کۆچی دایکی باوکیهوه که سوکاره نزیکهکانی خوشی به دهگههه سەردانیان کردوو و گوێیان بۆ رازەکانی هەڵخستوو.

فەتانه بەبێ ئاشکراکردنی نهیانی نهخۆشکەوتنی به لهدهستدانی بیرەوهی کۆچی دایکی کرد و چه‌ندین چیرۆک و گێڕانهوهی جیاوازی دای خۆی به‌جیهیشت به‌لام زۆرینهی گێڕانهوه‌کان هۆکاری دورکه‌وتنه‌وهی فەتانه له هونەر بۆ گێڕۆده‌بوون به ئه‌وینیکی تالی بێ ئه‌نجام ده‌گه‌ڕێنه‌وه.

به‌پێی گێڕانه‌وه‌کان، فەتانه له‌گه‌نجیدا ده‌که‌وتووته‌ دای ئه‌وینیکی قوڵه‌وه و دای یی‌ناکامبوونی ئه‌وینه‌که‌شی، به‌ ته‌واوه‌تی هه‌ره‌س به‌ هیواکانی هاتوو و دووچاری دۆخیکی ده‌روونی و کۆمه‌لایه‌تی نه‌خوارزای کردووته‌وه به‌شیوه‌یه‌ک دوره‌په‌ریز بووه‌ هه‌زی به‌ بینینی هیچ که‌سێک نه‌بووه.

ناله‌باری ژيان و په‌راویزکه‌وتن و تووشبوون به‌ نه‌خۆشیی ده‌روونی، فەتانه وەلیدی وەها له هونەر دوورخسته‌وه که به‌راورد به‌ پیاوانی هونەرماندی هاوته‌مه‌نی خۆی، زۆر زوو که‌وته‌ په‌راویزه‌وه و ئیستا که‌مت‌ترین زانیاری له‌سه‌ر ژيانی ئه‌و هونەرمانده‌ کورده‌ به‌رده‌سته.

ده‌نگ و رێچکه‌ی هونەریی فەتانه وەلیدی وهک ژنه‌ گۆرانیبێژیکی رچه‌شکین جیا له‌وه‌ی گۆرانیبێه‌کانی له‌و سه‌رده‌مه‌دا به‌رده‌وام له‌ناو خه‌ڵک و کۆمه‌لگه‌دا ده‌وترایه‌ و باس ده‌کرا، کاریگه‌ریی له‌سه‌ر نه‌وه‌کانی دای خوشی هه‌بووه‌ و چه‌ندین گۆرانیی له‌لایه‌ن هونەرماندانی دای خۆی نوێ کراوته‌وه.

فەتانه وهلیدی: ژنه رچه شکینی هونه‌ری کوردی

هه‌مووان کۆکن نه‌گهرچی فەتانه به‌سه‌ختی ژیا و به‌سه‌ختیش کۆچی دوایی کرد به‌لام گۆرانییه‌کانی فەتانه هه‌میشه وهک ده‌نگیکی رۆژه‌لاتی کوردستان ده‌میننه‌وه.

سه‌رچاوه: مانیپهری سه‌به‌ی - رێکه‌وتی: ٢٤ ی سێپته‌مه‌ری ٢٠٢٤

فەتانه ی وهلیدی.. شازنه فەرامۆشکراوه کە ی مۆسیقای کوردی

وریا غەفووری

فەتانه دوو ساله له سهنته رێکی خێرخوازی تایبەت بە تووشبووانی نهخۆشی دەروونییه

له رۆژی جیهانیی شارەکاندا که سالانه له ۳۱ ی تشرینی یهکهەم بهرپۆهدهچیت، ریکخراوی یونسکو ۶۶ شاری جیهانی خسته ناو لیستی شارە داھینەرەکانی جیهانهوه که یهکیکیان سنه بوو وهک شاری میوزیک.

شاری سنه ی رۆژههلاتی کوردستان، مهلبه‌ند و ناوه‌ندیکی گرنگی مۆسیقای کوردییه و به سەدان هونه‌رمه‌ندی ده‌نگخۆش و موزیسیه‌ن و ژه‌نیار و گرووپی مۆسیقای له هه‌ناوی خۆیدا په‌روه‌رده کردووه، یه‌کیک له‌وانه خانمه هونه‌رمه‌ند فەتانه ی وهلیدییه.

فەتانه له یه‌که‌م ژنانی گۆرانیبێژی کورده له رۆژههلاتی کوردستان. سالانی هه‌فتاکانی سه‌ده‌ی رابردوو چریکه‌ی ئەفسانه‌یی ئەم ژنه رچه‌شکینه، شارەکانی رۆژههلاتی کوردستانی ته‌نی و وهک یه‌کیک له ئەستێره پرشنگداره‌کان له ناسمانی هونه‌ر و مۆسیقای کوردیدا ده‌رکه‌وت.

فەتەنە ۋەلىدى، سالى ۱۹۵۳ ئە شارى سەنە رۇژھەلاتى كوردستان ئە مائىباتىكى ھونەرمەندى ئەم شارە ئەداىكىبۇو. ئە خويندەنگەى بالاي مېوزىك ئە تاران خويندوۋىيەتى ۋ سالاىنى ھەفتاكان ئە رېگەى ھەسەن كامگار، باۋكى گروۋپى كامگارەكان ۋ مەمەد شەرىف ۋەلىدى، باۋكى خۇى، ئاشناى جىھانى مۇسقىقا بوو.

باۋكى فەتەنە، ھەم ژەنىارى قىۋلۇن بوو، ھەم دەنگىيژىكى سەردەمى خۇى. ھەر ئەۋىش يەكەم ھاندەرى فەتەنە بوو بۇ گەيشتەن بەۋ پەلەيە ئە ھونەر ۋ مۇسقىقاى كوردىدا.

فەتەنە يەكەم گۇرانبىيەكانى ئە تەمەنى مەندالەيدا ۋ بە ھاندانى ھەسەن كامگار ئە رادىۋى سەنە تۇمار كرد ۋ ھەر زوۋ سەرنجى ژەنىاران ۋ موزىسىيەنە بەناۋىبانگەكانى ۋەك گرىشا مىكايىلزاۋە ۋ مۇجەتەبا مېرزاۋەى بۇ خۇى راكېشا.

ھەرچەندە درەۋشانەۋەى فەتەنە ۋەلىدى چەند سالىكى كەم بوو، بەلام بەۋ تەمەنە كەمە ھونەرىيەشەۋە زىاتر ئە ۵۶ گۇرانى ئە رادىۋىكانى سەنە ۋ كرماشان تۇمار كرد كە تەنەيا يەك ئەلبوۋمى بەردەستە. ھۇكارى بلالۋنەبوۋنەۋەى گۇرانبىيەكانى دىكەى تا ئىستاش دىار نىيە.

چەندىن چىرۆك ۋ گىرانەۋە سەبارەت بە ھۇكارى دووركەۋتەنەۋەى فەتەنە ئە گۇرانى ۋ مېوزىك باس دەكرىن كە رەنگە بلالۋترىنيان گىرۋدەىى ئەۋ ئەگەل ئەۋىنىكى تراژىدىك ۋ بى ئەنجام بىت كە بوو ھۇى توۋشبوۋنى بە نەخۇشى دەروۋنى ۋ خولقانى دۇخىكى دەروۋنىى ئالۇز.

فەتەنە دوۋ سائە ئە سەنتەرىكى خىر خاۋازىى قاىبەت بە توۋشبوۋانى نەخۇشى دەروۋنىيە

ئەگەل ئەۋەش، ژىبوۋن ۋ گۇرانبىيژىبوۋن ئە سەردەمىكدا كە ھونەر بۇ ژىن كارىك بوو ئە دەروۋەى نەرىت ۋ نۆرمەكان ۋ ئەلايەن كۆمەنگاۋە ۋەك كارىكى نەشەياۋ بۇ ژىن تەماشىا كراۋە ۋ تەنەنەت پىاۋانى ھونەرمەندىش بە "لۆتى" ناۋىراۋن، ھۇكارىكى دىكە بوو بۇ دووركەۋتەنەۋە ئە جىھانى ھونەر ۋ مۇسقىقا.

فەتەنە ۋەلىدى ھاۋتەمەنى شەھىن تالەبانىيە. شەھىن يەكەمجار ئەگەل عەباس كەمەندى گۇرانىى "سەبرى گولفرۇش"ى گوتەۋە، بەلام ۋەك خۇى ئە ۋتوۋىژىكدا باسى دەكا، ئە ترسى سەركۆنەى كۆمەنگا تا سالاىنىكى درىژ ئەۋ راستىيەى نەدركاند كە ئەۋ گۇرانبىيە بە دەنگى ئەۋە ۋ تا سالاىنىك ئەم گۇرانبىيە ھەر بە ناۋى فەتەنە ۋەلىدى دەناسرا. تەنەنەت تا ئىستاش زۆربەى ماپەرە فارسىيەكان ئە پىناسەى فەتەنە ۋەلىدىدا نوۋسىۋىانە بە گۇرانىى "سەبرى گولفرۇش" پىى نايە نىۋ جىھانى مۇسقىقا.

باری نالەباری ژیان و پەراویزکەوتن و تووشبوون بە نەخۆشی دەروونی، فەتەنە دەلیدی وەھا لە ھونەر دوورخستەووە کە بەراورد بە پیاوانی ھونەرمنەندی ھاوتەمەنی خۆی، زۆر زوو کەوتە پەراویزەووە و ناوی لەنیو ناواندا نەما. ھەر ئەمەش بووەتە ھۆی ئەوەی کەمترین زانیاری سەبارەت بە ژیان و بەرھەمەکانی ئەم ژنە ھونەرمنەندە بەردەست بێت و زانیارییەکان سەبارەت بە ژيانى ئەو تەنیا پشت بە ھەندیک دەنگۆ ببەست.

فەتەنە دەلیدی زیاتر لە نیو سەدەییە ئەگۆشە تەنیایی خۆیدا ماوەتەووە و تەنیا جارجارە ھەندیک کەس و لایەن سەردانیکیان کردووە و وەک وەفایەک بۆ ژنی کە دەیتوانی شارێی موسیقای کوردی بێت، ریزیان لێگرتوووە. ئەم سالانەى دواییشدا و لە دواى مردنى باوکی، ئیدی کۆتایی بەم سەردانەش ھاوتوووە و تەنانتە کەمتر کەسیک ناگای لە شونینی مانەووە و دۆخی ژيانى ئەم ھونەرمنەندە فەرامۆشکراوێ کورد ھەیە.

خاتوو فەتەنە دەلیدی، لە دواى مردنى باوکی لە ساڵی ۲۰۱۷ و بەھۆی بیکەسوکاری و بێدەرەتانی، گوازاووەتەووە بۆ ناوەندیکی خێرخوازی چاودێری و راگرتنی نەخۆشە دەروونییەکان بە ناوی بەھار کە لە گەرەکی بەھارانی شاری سنەییە. خوشکەکانی چاوییکەوتنیان ئەگەڵ ئەم ھونەرمنەندە ناودارە سنوورداری کردووە و ئیدی ئیستا جگە لە چەند کەسیکی تایبەت، رینگە بە کەس نادری چاویان بەو ھونەرمنەندە بکەوێ.

خاتوو فەتەنە سێ خوشک و بڕایەکی ھەیە. بڕاکەیشی بە ھۆی نەخۆشی دەروونییەووە ھەر لەو ناوەندییە کە فەتەنەى ئییە. خوشکەکانی لە تاران دادەنیشن و لەسەر داوای ئەوانیشە کە رینگەى دیدار بە کەس و بە تایبەتی بە رۆژنامەنووسان نادری.

کەئکوەرگرتن لە فۆکلۆر و ئاوتیتەبوونی تیکستی گۆرانییەکان ئەگەڵ ژیان و ھەز و ئاواتەکانی خۆی بەشیکن لە تایبەتمەندییەکانی گۆرانییەکانی فەتەنە دەلیدی.

بەشیکی ئەو گۆرانیانەى لە ماوەی چەند ساڵ تەمەنی ھونەریدا تۆماری کردوون، بریتین لە: ئەى دلى غەمینم بۆچ بێقەراری، لە ژین بێزارم، لای لای دلم لای لە باغی سینەم، ئای لە دەست یارم مائی ویرانم، لە سەرۆوی قامەتی یار، ھاوتەووە یارم یاری وەفادارم، بێ تو بێمارم بێ دوست و یارم، بەھار فەسلێکی خوشە و

یەدوئەلا مەمەدی کە ئەویش ئیستا بەھۆی نەخۆشییەووە لە مائەکەى خۆیدا گۆشەگیر بوو، لەبارەى فەتەنەووە بە (رووداوی گوت): "حەیف بۆ فەتەنە و بیکەسییەکەى. حەیف بۆ گەلى کورد کە قەدرى ھونەرمنەندیکی وەک فەتەنە نازانن و ئاوا بیکەس و تەنیا لە گۆشەى نەخۆشخانەدا کەوتوووە".

فەتانه وهلیدی: ژنه رچه شکستی هونهری کوردی

ماموستا حوسین عه‌لیزاده، ئاوازدانه‌ر و ژهنیاری لیهاووی تار، سه‌بارت به خاتوو فەتانه وهلیدی پێیوایه که "فەتانه ده‌نگیکی بیهاتوای هه‌بوو، ده‌یتوانی خۆریکی دره‌وشاوه بی به ئاسمانی موسیقای کوردیی‌ه‌وه، به‌داخه‌وه به‌هۆی ته‌مه‌نی کورتی هونه‌رییه‌وه هه‌رگیز نه‌یتوانی نه‌و ده‌نگه ئاسمانییه‌ به‌گه‌یه‌نینه ئوتکه".

سه‌رچاوه: مانیپه‌ری رووداو - ڕێکه‌وتی: ٣١ ی دێسه‌مه‌ری ٢٠١٩

فەتانه وهلیدی، شارژیک وەلارو

هونەرمەندی رۆژەلانی کوردستان، لە ماوەیەکی کەم توانی رۆژیکێکی میژووی لە هونەر و موسیقای کوردیدا بینیت و بیته سەرچاوی ئیلهامی هونەری بۆ هونەرمەندانی دواي خۆی.

شنیار بايز

فەتانه محەمەد شەریف وهلیدی لەدایکبووی ساڵی ١٩٥٣ شاری سنە رۆژەلانی کوردستان، لە تەمەنی منداڵییەوە خولای ئاواز و موسیقا و هونەر بوو، خاوەنی سێ خوشک و برایەکی، باوکی وەک پیاویکی هونەری و ژەنیاری قیۆلۆن و دەنگبێژی سەردەمی خۆی پشگیری زۆری کردوو، یەكەم ژنی رۆژەلانی کوردستان بوو گۆرانی وتوو، لە خوێندنگەي بالای میوزیک لە تاران خوێندویهتی، بەهۆی ئەخۆشی دەروونیەوه زۆر زوو کۆتای بە پرۆەوی هونەری ژبانی هات بەلام توانی بیته کەسایەتیەکی دیار لە هونەری کوردیدا.

فەتانه توانیویهتی لەسەردەمیکدا گۆرانی بلیت و تواناکانی خۆی نیشانی خەلکی بدات کە گۆرانی وتن و بەشداری کردنی

ژەنان بۇ كارى ھونەرى نەشیاو و رېگە پېنەدراو بوو، بەلام ئەو تۋانىۋىيەتى بېيتە پېشەنگ بۇ ژەنانى ئەو سەردەمەش، ۋەك "شەھىن تالەبانى، مەستورەي نەسەدى، سىدىقە مەمەدەنەژاد" كە بەشكىيان بەھۇي رېگىرى كۆمەنگە ئەو سەردەمەدا ۋازيان ئە ۋتتى گۆرانى ھېنا.

دەستپىكردى كارى ھونەرى

ئە سالى ۱۹۶۰ و ئەتمەنى ۷ سالىدا چۈەتە رادىۋى سەنە بە ھاۋكارى جەسەن كامكار، ۋ باۋكى خۇي. ئەۋى سەردەتاي دەستپىكردى كارە ھونەرىيەكانى دەستپىكردوو، يەكەم گۆرانىشى ھەر ئە رادىۋى سەنە تۆمار كىرد، ئەو تۋانا زۆرەي ئەو تەمەنەدا ھەيىبوو بووئە ھۇي پاكىشانى سەرنجى ھەرىكە ئە ژەنىاران ۋ ئاۋازدانەرە بەناۋيانگەكانى ۋەك گرىشا مىكايىلزادە ۋ مۇجەبەبا مىرزادەي.

نەزىكەي ۵۶ گۆرانى ئە رادىۋىكانى سەنە ۋ كرماشان تۆمار كىردوو كە تەنھا يەك ئەلبوۋى دىيارە ۋ بەشى زۆرى بەرھەمەكانى بىلاۋ نەكرائەتەۋە، تا ئىستاش ھۆكارەكەي ئاشكرا نەكرائە. نەۋىيە ئەو گۆرانىيەنە "ئەي ۋەي بەلەرزانە گىيانە بەلەرزانە، گىل گىلەكەي دەۋرى سەرى پەخشە پەرىشانە، ئەم گۆرانىيەش دۋاتەر ئە لايەن حەسەن شۇخ كەمان ئە گرۋىي برايانى زى زى ۋتراۋە ۋ ناسر رەزازىش ئە بەرھەمەكىدا ئە سالى ۱۹۸۴ ئە شارى سەيمانى ئە گۆرانى "بەردە بەردە" تۆمارى كىردوو.

بەشەك ئەو بەرھەمانەي ئە ماۋەي چەن سالى تەمەنىدا تۆمارى كىردوو بىرىتىن ئە ئەي دىلى غەمىنەم بۆچ بېقەرەي، ئە ژەن بېزارەم، لاي لاي دىم لاي ئە باغى سەنەم، ئاي ئە دەست يارم مالى ۋىرانەم، ئە سەروۋى قامەتى يار، ھاتەۋە يارم يارى ۋەفادارەم، بى تۆ بېمارم بى دوست ۋ يارم، بەھار فەسلىكى خۇشە ۋ چەندەن بەرھەمە دىكەي ھەيە.

كۆتاي ژيانى ھونەرى

ژەيانى ھونەرى ئەو ھونەرمەندە بە ھۇي نەخۇشى دروۋىيەۋە زوۋ كۆتاي ھات، بەلام بە يەكەك ئە ھونەرمەندە دىيار ۋ كارىگەرەكانى رۆژھەلاتى كوردستان دادەنرەيت، چەندەن ھۆكار ۋ چىرۆكى دروستكراۋ سەبارەت بە دوۋرەكەۋتەۋەي ئە بۋارى ھونەرى باس دەكرەيت، دىيارتەرىيان چىرۆكىكى خۇسەۋىستى بوۋە كە بوۋەتە ھۇي خراپىۋىنى دۇخى دەروۋىنى فەتەنە ۋەلىدى، بەھۇي تىكچۈۋىنى بارى دەروۋىنى براكەي ۋ دۋاي مەردنى باۋكى ئە سالى ۲۰۱۷ بەھۇي بېكەسۋىكارى ۋ كەمدەرامەتى دەيگۈزەۋە بۇ ناۋەندىكى خىرخۋازى ۋ چاۋدىرى نەخۇشەيە دەروۋىيەكان بەناۋى "بەھار" كە ئە گەپەكىكى شارى سەنەدايە،

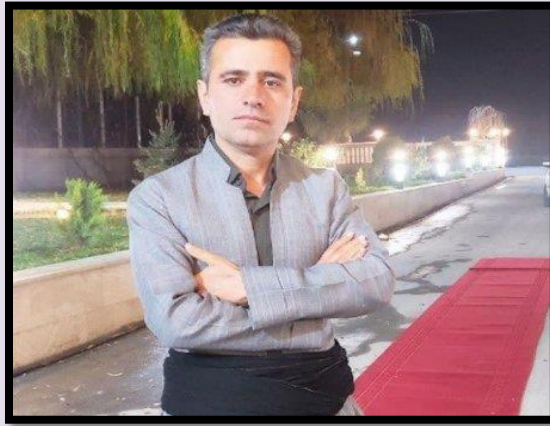
له گهڵ براکهیدا له هه مان شویندان. به هۆی خراپی باری دهروونییهوه له ئیستادا خوشکهکانی چاوپیکهوتنیان له گهڵ ئهم هونهرمهنده به نهزموندهدا سنوردار کردووه.

فەتانه وهلیدی زیاتر له نیو سهدهیه له گۆشه ی تهنیایی خۆیدا ماوهتهوه و تهنیا جارجاره هه ندیک کهس و لایهن سهردانیکیان کردووه و وهک وهفایهک بو ژنیک که دهیتوانی شاژنی موسیقای کوردی بێت، ریزیان لیگرتووه. ئهم سالانه ی دوا بيشدا و له دوا ی مردنی باوکی، ئیدی کۆتایی بهم سهردانانه ش هاتووه هیچ کهسیک ئاگای له شوینی مانهوه و دۆخی ژبانی ئهم هونهرمهنده فهرامۆشکراوه ی کورد نییه.

ت.پ

سه رچاوه: ئاژانسی هه وائی ژن - ریکه وتی: ۷ ی مارچی ۲۰۲۱

فەتانهی وەلیدی: رچەشکینی گۆرانی لە کوردستان

یەحیا میرزایی

چەندین چیرۆک و گێڕانەوه سەبارەت بە ھۆکاری دوورکەوتنەوهی فەتانه لە گۆرانی و میوزیک باس دەکەین کە رەنگە بلاوترینیان گێڕۆدەیی ئەو ئەگەڵ ئەوینیکی تراژیدی و بێ ئەنجام بیت.

"فەتانه" کچی ھونەرمانە "شەریف وەلیدی" لە مانگی گۆلانی ساڵ ١٣٢٦ ھەتاوی لە شاری سنە لە دایک بوو. باوکی فەتانه، ھەم ژەنیاری قیولۆن بوو، ھەم دەنگبێژێکی سەردەمی خۆی. ھەر ئەویش یەکەم ھاندەری فەتانه بوو بۆ گەیشتن بەو پلەییە لە ھونەر و مۆسیقای کوردیدا.

لە تەمەنی ٦ یا ٧ سالاندا بە ھۆی مامۆستا حەسەن کامکار باوکی کامکارەکان نێردراوێتە رادیۆ سنە و ئەوێ سەرەتای دەست پێ کردنی گۆرانی خوێندنی بوو. ئەو سەردەمەدا ئەگەڵ گۆرانیبێژانی وەک سەلح پیرزەھیری، بەھائەدین نەوروژی، ھەروەھا ھوشەنگ شگێرف، بێھروزی تەوھکولی لە رادیۆی سنە چالاکي بوو.

ژەنیارەکانی ئەو سەردەمە رادیۆ سنە کە ئەگەڵ فەتانه ھاوکارییان کردبوو: ئەم کەسانەن: "گریشا میکائیلزادە، حەسەن کامکار، موزەفەر کامکار و بیژەن کامکار. فەتانه نزیک ٥٦ گۆرانی لە رادیۆ سنە و کرماشان تۆمار کردوو کە تەنیا یەک

ئەلبوۋى ئە بەردەستدايە و زۆربەى بەرھەمەكانى دىكەى بىلەو نەكراۋەتەۋە. بۇ نەمۇنە گۆرانى: "ئەى ۋەى بەلەرزەنە گىيەنە بەلەرزەنە"، گىل گىلەكەى دەۋرى سەرى پەخشە پەرىشەنە" و... ئەم گۆرانىشە دواتر ئە لايەن "حسین شۆخ كەمان" (گروپى برائىنى زى زى) وتراۋە و "ئاسر پەزائىش" ئە بەرھەمى سالى ۱۹۸۴د ئە شارى سلىمانى ئە بەرھەمى "بەردە بەردە" تۆمارى كرددۋە.

بەداخەۋە ژيانى ھونەرى ئەۋ ھونەرمەندە بە ھۆى بارى نالەبارى ژيان و نەخۆشى دەروونىيەۋە زۆر زوۋ كۆتايى پى ھات. بەلام ئەۋ تەمەنە كورتەشدا توانى رۆئىكى مېژوۋىيى ئە ھونەرى مۆسىقاي كوردىدا بىيىنى.

چەندىن چىرۆك و گىرپانەۋە سەبارەت بە ھۆكارى دوۋر كەۋتەنەۋەى فەتەنە ئە گۆرانى و مېۋزىك باس دەكرىن كە رەنگە بىلەۋترىنيان گىرۋدەيى ئەۋ لەگەل ئەۋىنىكى تراژىدىك و بى ئەنجام يىت كە بوۋە ھۆى توشبۋونى بە نەخۆشى دەروونى و خولقانى دۆخىكى دەروونىي ئالۆز؛ لەگەل ئەۋەش، ژن بوۋن و گۆرانى بىژبوۋن ئە سەردەمىكدا كە ھونەر بۆ ژن كاريك بوۋە ئە دەروۋى نەرىت و نۆرمەكان و ئەلايەن كۆمەلگاۋە ۋەك كاريكى نەشياۋ بۆ ژن تەماشىا كراۋە و تەنەت پىاۋانى ھونەرمەندىش بە "لۆتى" ناۋىراۋن، ھۆكارىكى دىكە بوۋە بۆ دوۋر كەۋتەنەۋە ئە جىھانى ھونەر و مۆسىقا.

بەداخەۋە نىزىك بە نىۋ سەدە فەتەنە گۆشەيى تەنىيى ھەئىزارد؛ تەنىا جاروبارىك بە ھۆى ۋەفادارىيەۋە كەسانىك سەردانىان كەرد و رىزيان لىنا كە ئەۋىش بەدۋاى مردنى باۋكى ئەسالى ۲۰۱۷ بە ھۆى بىكەسو كارييەۋە كۆتايى پىنھات و سەرنەنجام خانمە ھونەرمەندەكە گۆزراۋە بۆ شۋىنىكى خىرخۋازى .

بەداخەۋە ئە رىكەۋتى ۳ پەزىرەى ۱۴۰۲ ھەتاۋى ئە شارى سە كۆچى دۋايى كەرد.

سەرچاۋە: مائىپەرى رۇژان پىرس - رىكەۋتى: ۲۵ سىپتەمبەرى ۲۰۲۴

هونهرمه‌ند فەتانه وهلیدی کۆچی دواایی کرد

ئاوی محمد

فەتانه محەممەد شەریف وهلیدی (له‌دایکبووی ١٩٥٣ له سنه، ئێران، له خۆیندنگه‌ی بالای میوزیک له تاران خۆیندووویه‌تی و له سالانی هه‌فتاکان له ریگه‌ی هه‌سه‌ن کامکار، باوکی گرووپی کامگاره‌کان و محەممەد شەریف وهلیدی باوکی خۆی، ناشنای جیهانی مۆسیقا بووه. ده‌سکه‌وتی ژێانی کورتی هونه‌ری فەتانه تۆمارکردنی ٥٦ گۆرانی له رادیۆ سنه و کرماشانه که ههر ئه‌لبوومیکی له‌به‌رده‌ست دایه. ژێانی هونه‌ری ئه‌و هونه‌رمه‌نده به‌هۆی باری ناله‌باری ژێان و نه‌خۆشی ده‌روونییه‌وه زۆر زوو

کۆتایی پێ هات. به لām لهو تهمهنه کورتهشدا توانی رۆلێکی میژوویی له هونهری مۆسیقای کوردیدا بینی. ناوبراو یهکیک له یهکهمین گۆرانیبێژانی ژنی رۆژههلاتی کوردستان بوو که دواتر بووه ئیها مبهخشی ژمارهیهک له هونهرمهاندانی ژن و تهنا ته پیاوانیش.

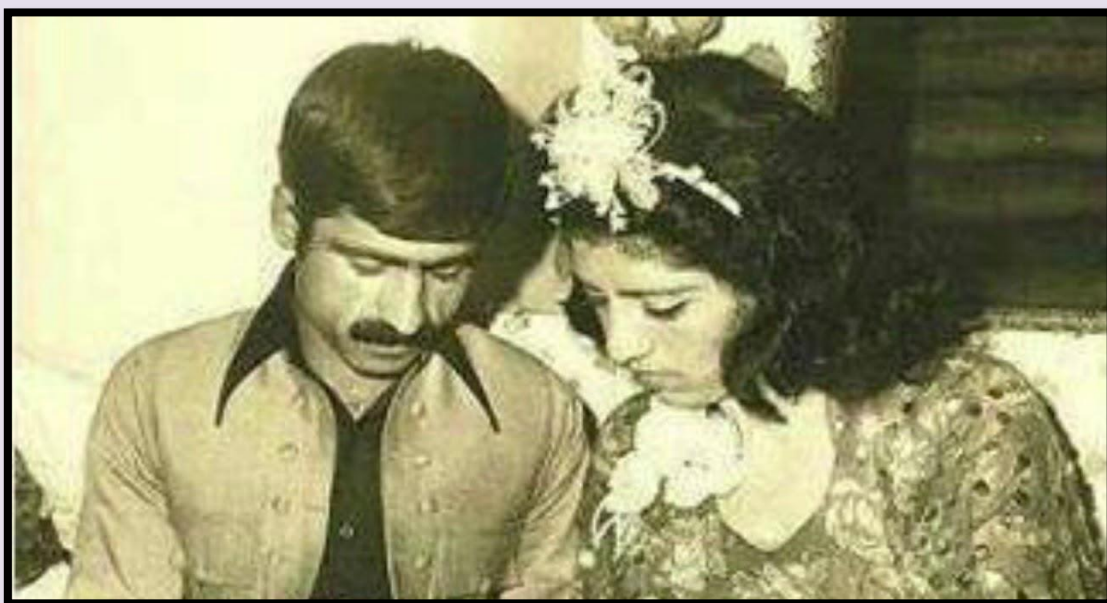
فەتانه وهلیدی له ساڵی ۱۹۵۳ له بنه ماله یهکی هونهری له شاری سنه ی رۆژههلاتی کوردستان له دایک بووه و ههر له منداڵیهوه رۆی کرده هونهری مۆسیقا و ئاواز و توانی بیهته یهکیک له ژنه رچهشکینهکان له مهیدانی هونهر و مۆسیقای کوردی. باوکی فەتانه گۆرانیبێژ بووه و که مانی ژهنیوه، ههر له منداڵیهوه فەتانه له لای حهسەن کامکار دهست به فێربوونی وانهکانی میوزیک دهکات.

له تهمهنی جهوت سالییهوه دهستی به گۆرانی وتن کرد و له رادیوی سنه گۆرانییهکانی تۆمار دهکرد، بۆ ئهو سهردهمه ی کۆمه لگهی کوردی، گۆرانیی وتن تهنا ته بۆ پیاوانیش وهکو کاریکی نهشیاو سهیر دهکرا، بهو هۆیهوه فەتانه رۆوبه رۆوی جۆره ها توانج و تانه و کاری نهشیاو بوویهوه.

چه ندين چیرۆک و گێڕانهوه سه بارهت به هۆکاری دوور کهوته وهی فەتانه له گۆرانی و میوزیک باس دهکړن به لām دیارترینیان چیرۆکی خۆشه و یستیه که بووته هۆی خراپی دۆخی دهروونی بۆی.

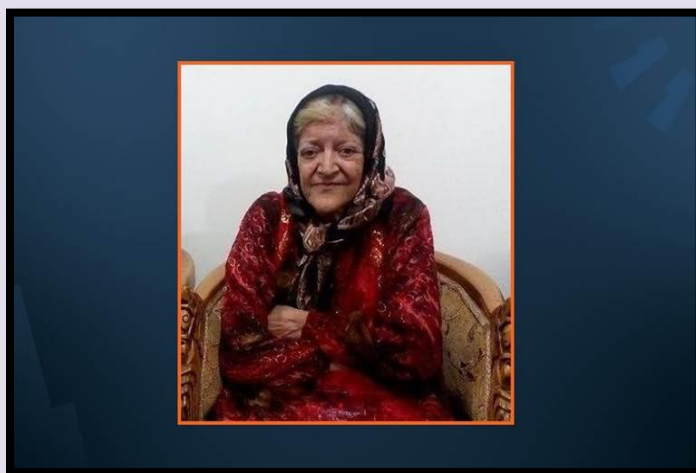
ئهمرۆ پینج شه ممه ۱۳ - ۹ - ۲۰۲۳ هونهرمه ند فەتانه وهلیدی، له ته مه نی ۷۰ سا لیدا له شاری سنه ی رۆژهه لات ی کوردستان، به هۆی نه خۆشییه وه کۆچی دوا یی کرد.

سه رچاوه: مایه پیری خاک - ریکه وتی: ۱۴ سیپته مبه ری ۲۰۲۲

ھەوالی کۆچی دوایی فەتەنە وەلیدی رەتدەکریتەو

سیروان مەباس

ھەوالی گیانلەدەستدانی خانمە ھونەرمەندی کورد (فەتەنە وەلیدی) رەتدەکریتەو.

روژی پینجشەممە، ۱۴ - ۹ - ۲۰۲۳، خانمە شاعیر، سمین چایچی، بە رووداوی گوت، "ھەوالی گیانلەدەستدانی ھونەرمەند فەتەنە وەلیدی راست نییە و تاوەکو ئیستا لە زیاندا یە."

فەتەنە لە یەکەم ژنانی گۆرانیبێژی کوردە لە رۆژھەلاتی کوردستان. سالانی ھەفتاکانی سەدە ی رابردوو ئەم ژەنە رچەشکینە دەستی بە گۆرانیگوتن کرد و بە دەنگە ناوازەکە ی رۆژھەلاتی کوردستانی تەنی و وەک یەکیەک لە ئەستێرە پرشنگدارەکان لە ئاسمانی ھونەر و مۆسیقای کوردیدا دەرکەوت.

فەتەنە وەلیدی، سالی ۱۹۵۳ لە شاری سنە ی رۆژھەلاتی کوردستان لە مائەباتیکی ھونەرمەندی ئەم شارە لەدایکبوو. لە خۆبەدەستگە ی بالای میوزیک لە تاران خۆبەدەستی و سالانی ھەفتاکان لە رینگە ی ھەسەن کامکار، باوکی ئەندامانی گرووپی کامکارەکان و مەھمەد شەریف وەلیدی، باوکی خۆی، ئاشنای جیھانی مۆسیقا بوو.

باۋكى فەتەنە، ھەم ژەنىيارى كەمانچە بوو، ھەم دەنگىيژىكى سەردەمى خۇي. ھەر ئەۋىش يەكەم ھاندەرى فەتەنە بوو بۇ گەشتەن بەۋ پەلەيە ئە ھۈنەر و مۇسقىقاي كوردىدا.

فەتەنە يەكەم گۇرانييەكانى ئە تەمەنى مندائىدا و بە ھاندانى جەسەن كامكار ئە رادىۋى سەنە تۆمار كرد و ھەر زوو سەرنجى ژەنىاران و موزىسىيەنە بەناۋبانگەكانى ۋەك گرىشا مىكايىلزادە و موجتەبا مىرزادە بۇ خۇي راکىشا.

ھەرچەندە درەوشانەۋى فەتەنە ۋەلىدى چەند سائىكى كەم بوو، بەلام بەۋ تەمەنە كەمە ھۈنەرىيەشەۋە زىاتر ئە ۵۶ گۇرانى ئە رادىۋىكانى سەنە و كرماشان تۆمار كرد كە تەنیا يەك ئەلبوۋى بەردەستە. ھۆكارى بىلۋنەبوۋەۋى گۇرانييەكانى دىكەي تا ئىستاش دىيار نىيە.

چەندىن چىرۆك و گىرپانەۋە سەبارەت بە ھۆكارى دووركەۋتەۋەۋى فەتەنە ئە گۇرانى و موزىك باس دەكرىن كە رەنگە بىلۋترىنيان گىرۋەۋەۋى ئەۋ لەگەل ئەۋىنىكى تراژىدىا و بى ئەنجام بىت كە بوۋە ھۆي توۋشبوۋى بە نەخۇشى دەروۋنى كە تاۋەكو ئىستاش بەدەستىيەۋە دەناتىنىت.

بارى نالەبارى ژيان و پەراۋىزكەۋتن و توۋشبوۋن بە نەخۇشى دەروۋنى، فەتەنە ۋەلىدى ۋەھا ئە ھۈنەر دوورخستەۋە كە بەراۋرد بە پىاۋانى ھۈنەرمەندى ھاۋتەمەنى خۇي، زور زوو كەۋتە پەراۋىزەۋە و ناۋى ئەنىۋ ناۋاندا ئەما. ھەر ئەمەش بوۋەتە ھۆي ئەۋەۋى كەمترىن زانىيارى سەبارەت بە ژيان و بەرھەمەكانى ئەم ژنە ھۈنەرمەندە بەردەست بىت و زانىيارىيەكان سەبارەت بە ژيانى ئەۋ تەنیا پىشت بە ھەندىك دەنگۆ بەستەن.

فەتەنە ۋەلىدى زىاتر ئە نىۋ سەدەيە ئە گۆشەۋى تەنىيى خۇيدا ماۋەتەۋە و تەنیا جارجارە ھەندىك كەس و لايەن سەردانىيىكان كەدوۋە و ۋەك ۋەفایەك بۇ ژنىك كە دەيتۋانى شائى مۇسقىقاي كوردى بىت، رىزيان لىگرتوۋە. ئەم سالانەۋى دوايىشدا و ئە دۋاى مردنى باۋكى، ئىدى كۆتايى بەم سەردانانەش ھاۋوۋە و تەنانەت كەمتر كەسىك ناگاي ئە شۋىنى مانەۋە و دۇخى ژيانى ئەم ھۈنەرمەندە فەرامۆشكراۋى كورد ھەيە.

خاتوو فەتەنە ۋەلىدى، ئە دۋاى مردنى باۋكى ئە سائى ۲۰۱۷ و بەھۆي بىكەسوكارى و بىدەرەتانى، گۈزراۋەتەۋە بۇ ناۋەندىكى خىرخۋازىي چاۋدىرى و راگرتنى نەخۇشە دەروۋىيەكان بە ناۋى بەھار كە ئە گەرەكى بەھارنى شارى سەيە.

خوشكەكانى چاۋپىكەۋتتىيان ئەگەل ئەم ھۈنەرمەندە ناۋدارە سنووردار كەدوۋە و ئىدى ئىستا جگە ئە چەند كەسىكى تايبەت، رىگە بە كەس نادىر چاۋيان بەۋ ھۈنەرمەندە بگەۋى.

خاتوو فەتەنە سى خوشك و بىرايەكى ھەيە. بىراكەيشى بەھۆى نەخۇشىي دەروونىيەۋە ھەر لەو ناۋەندەيە كە فەتەنەى لىيە. خوشكەكانى لە تاران دادەنيشن و لەسەر داۋاي ئەۋانېشە كە رىگەى دىدار بە كەس و بە تاييەتى بە رۆژنامەنووسان نادى .

كەلكۈەرگرتن لە فۆلكلۇر و ئاۋىتەبوۋنى تىكىستى گۇرانىيەكان لەگەل ژيان و ھەز و ئاۋاتەكانى خۆى بەشېكن لە تاييەتمەندىيەكانى گۇرانىيەكانى فەتەنە ۋەلىدى.

بەشېك لەو گۇرانىيەكانى لە ماۋەى چەند سال تەمەنى ھۈنەرىدا تۆمەرى كردوون، بىرىتىن لە: ئەى دى غەمىنم بۆچ بېقەزارى، لە ژىن بېزارم، لاي لاي دىل لاي لە باغى سىنەم، ئاي لە دەست يارم مالى وىرانم، لە سەرۋوى قامەتى يار، ھاتەۋە يارم يارى ۋەفادارم، بى تۆ بېمارم بى دوست و يارم، بەھار فەسلىكى خوشە.

سەرچاۋە: مالىپەرى رووداو - رېكەۋتى: ۱۴ سىپتەمبەرى ۲۰۲۳

فەتانه؛ چریکه‌ی نه‌وینیکی ناکام

مه‌ودا میدیا

ده‌می لایلیه‌ی بۆ دلی ده‌کات و ده‌یه‌ویتی له‌ سینه‌یدا بیخه‌وینی، گاهێ گۆرانی به‌سه‌ر یاریدا ده‌ییت که له‌ کانی دیته‌وه، نه‌و هونه‌رمه‌نده که له‌ دووری نه‌وینه‌که‌یدا بیمار ده‌بوو، به‌ ئاوازیکی غه‌مگین ده‌پیرسی "ئه‌ی دلی غه‌مینه‌م بۆچ بێقه‌راری؟".

فەتانه‌ی وه‌لیدی؛ چریکه‌ی نه‌وینیکی که به‌ ساوایی له‌پێکه‌وت

فەتانه‌ی وه‌لیدی یه‌کیکه له‌و هونه‌رمه‌نده به‌ناوبانگانه‌ی که له‌ میژووی هونه‌ری ره‌سه‌نی کوردیدا ناوی نه‌خشینه‌راوه و هه‌رگیز له‌بیر ناکریت، نه‌و ۵۶ گۆرانی جیاوازی وتوو، به‌لام ته‌نها که‌متر له‌ ۱۰ دانه‌یان بلاووه‌وه‌ و نه‌وانی دی که‌س نازانیت چیان به‌سه‌ر هاتوو.

چیروکی ژبانی فەتانه سالی ۱۹۵۳ ده‌ستپێده‌کات، فەتانه له‌ شاری سنه و له‌ خیزانیکی هونه‌ردۆست له‌دایکه‌بووه، باوکی فەتانه گۆرانییێژ بووه و که‌مانی ژه‌نیوه، هه‌ر له‌ منداڵیه‌وه فەتانه له‌لای هه‌سه‌ن کامکار ده‌ست به‌ فێربوونی وانه‌کانی

میوزیک دەکات.

لە تەمەنی ھەوت سائیھەو دەستی بە گۆرانی وتن کرد و لە رادیۆی سنە گۆرانییەکانی تۆمار دەکرد، بۆ ئەو سەردەمە کۆمەڵگەی کوردی، گۆرانیی وتن تەنانەت بۆ پیاوانیش وەک کاریکی نەشیاو سەیردەکرا، بەو ھۆیەو فەتانه رووبەرەووی جۆرەھا توانج و تانە و کاری نەشیاو بوویەو.

ئەوینە ناکامەکە

فەتانه لە گەنجیدا دەکەوتتە داوی ئەوینیکی ییناکامەو، ئەوینەکە سەرتاپا ژيانی داگیردەکات، ییناکامبوونی ئەوینەکە، بە تەواوەتی ھەرس بە ھیواکانی فەتانه دەھێنێت.

دووچاری دۆخیکی دەروونی و کۆمەڵایەتی نەخوارزای دەکاتەو و وردە وردە فەتانه دورەپەریز دەیت و ھەزی بە بینینی ھیچ کەسێک نامینێت.

فەتانهی وەلیدی بەو ھۆیەو لە گۆرانی وتن دووردەکەوتتەو، ناواش کوتایی بە دابارینی بارانی ناواز و شەھی ھەستەکانی دیت.

لەوکاتەو ھەنگاو ھەنگاو دۆخی فەتانه رووی لە خراپی، نیستا ئەو نە لە مائی خۆیەتی، نە لە ناوەندیکی تایبەتی خزمەتکردن بە ھونەرمەندان، ئەو نیستا لە خانەییکی تایبەتی بە کەسانی دەرونەخۆشە و لەوێ لەگەڵ براپەکییدا کە ھەمان نەخۆشی ھەیە دەژی و لەلایەن کارمەندانی ناوەندەکەو خزمەت دەکەیت.

لەسەر داوای کەسکارەکە رینگە نادریت ھیچ رۆژنامەنووس و راگەیانندیک بچیتە ئەو خانەیی و جاوپیکەوتن لەگەڵ فەتانه نەجامدات.

سەرچاوە: مائپەری مەودا میدیا - ریکەوتی: ۱۱ دێسەمبەری ۲۰۲۱

فەتانه وهلیدی، ژنه گۆرانیبیژنکی رچه شکین

هونهرمه‌ند "فەتانه وهلیدی"، کچی هونهرمه‌ند "شه‌ریف وهلیدی"، له مانگی بانه‌مه‌ری ٢٦٥٧ی کوردی (١٣٣٦ هه‌تاوی) له شاری سنه‌ی رۆژه‌ه‌لاتی کوردستان له‌دایک بووه. باوکی فەتانه، هه‌م ژه‌نیاری قیۆنۆن بوو، هه‌م ده‌نگی‌بیژنکی سه‌رده‌می خۆی. هه‌ر نه‌ویش یه‌که‌م هانده‌ری فەتانه بوو بۆ گه‌یشتن به‌و پله‌یه‌ له هونه‌ر و مۆسیقای کوردیدا. فەتانه له ته‌مه‌نی ٦ و ٧ سالاندا به‌هۆی هانده‌نی مامۆستا جه‌سه‌ن کامکار، باوکی گرووپی کامکاره‌کان نێردراوه‌ته رادیۆ سنه و له‌وێوه سه‌ره‌تای گۆرانی وتن و کاری هونه‌ری ده‌ست پێ کردوووه. دواتر بۆ ماوه‌یه‌ک له قوتابخانه‌ی بالای هونه‌ری مۆسیقا له شاری تاران وانه‌ی خۆتندوووه. له‌و سه‌رده‌مه‌دا له‌گه‌ڵ گۆرانیبیژانی وه‌کوو سالح پیرزه‌هی‌ری، به‌هائه‌دین نه‌روۆزی، هوشه‌نگ شگێرف، بیه‌رووز ته‌وه‌کولی و چه‌ند هونه‌رمه‌ندیکی تری کورد له رادیۆی سنه چالاکیی هونه‌ری هه‌بووه. له‌و ژه‌نیارانه‌ی له‌و سه‌رده‌مه‌ له رادیۆ سنه له‌گه‌ڵ فەتانه هاوکارییان کردبوو نه‌م که‌سانه‌ن: گریشا میکانیلزاده، جه‌سه‌ن کامکار، موزه‌فه‌ر کامکار و بیژهن کامکار.

فەتانه نزیکه‌ی ٥٦ گۆرانیی له رادیۆ سنه و رادیۆ کرماشان تۆمار کردوووه که ته‌نیا یه‌ک له‌ئێبۆمی له‌به‌رده‌ستدایه و زۆربه‌ی به‌ره‌مه‌کانی دیکه‌ی ب‌لاو نه‌کراونه‌ته. بۆ نموونه گۆرانیی: "ئه‌ی وه‌ی به‌له‌رزانه گیانه به‌له‌رزانه، گیل گیلکه‌ی ده‌وری سه‌ری په‌خشه پهرێشانه" و ... له‌م گۆرانییه‌ش دواتر له‌لایه‌ن "حوسین شوخکه‌مان" (گروپی برایانی زێزی) وتراوه‌ته‌وه و "ناسر ره‌زازی"یش له سالی ١٩٨٤ی زایینیدا له شاری سلێمانی باشووری کوردستان له ئێبۆمی "به‌رده به‌رده"دا تۆماری

کردوووه.

به‌داخه‌وه ژيانی هونه‌ریی ئه‌وه هونه‌رمه‌نده به‌هۆی باری ناله‌باری ژيان و نه‌خۆشی ئه‌لزایمه‌روه زۆر زوو کۆتاییی پێ هات و به‌هۆی ڕووداوه‌کانی ژيانیه‌وه له دنیای هونه‌ر دوور که‌وته‌وه، به‌لام له‌و ته‌مه‌نه کورته‌شدا توانی ڕۆژێکی میژوویی و به‌رچاوی له هونه‌ری مۆسیقای کوردیدا بپینیت و به‌و ده‌نگ و چریکه تاییه‌ته‌یه‌وه له کۆمه‌لگه‌ی ئه‌وکانی کوردستاندا ده‌رکه‌وتنی وه‌ک کچه پێشه‌نگی هونه‌رمه‌ند ڕۆژێکی کاریگه‌ری گیراوه.

فەتانه یه‌کێک له ژنه پێشه‌نگه گۆرانیبێژه‌کانی ڕۆژه‌لاتی کوردستان و کوردستانی گه‌وره‌یشه که به‌ دواي ئه‌ودا چه‌ند ژنێکی دیکه وه‌کو: شه‌هین تاله‌بانی، مه‌ستووه‌ی ئه‌سه‌دی، سدیقه محهمه‌دنازاد، هاتنه ناو مه‌یدانی هونه‌رییه‌وه. به‌داخه‌وه بێجگه له شه‌هین تاله‌بانی، هه‌موویان دواي ماوه‌یه‌کی کورت وازیان له گۆرانی وتن هێنا. به‌لام دواي قو‌ناغی فەتانه له هه‌موو پارچه‌کانی کوردستان به‌ ده‌یان کچ و ژنه هونه‌رمه‌ندی گۆرانیبێژ هاتوونه‌ته مه‌یدانی هونه‌ر و هه‌رکامه‌یان پێگه و سه‌نگی خۆیان هه‌یه. بۆیه ده‌کرێت له‌م باره‌یه‌وه هونه‌رمه‌ند فەتانه وه‌لیدی وه‌ک رچه‌شکینی کوردستان له‌قه‌له‌م بده‌ین.

"فەتانه وه‌لیدی" وه‌ک ژنه گۆرانیبێژێکی رچه‌شکین جیا له‌وه‌ی سترانه‌کانی به‌رده‌وام زمزمه‌ی سه‌ر زاری لاوان و به‌تاییه‌ت لاوانی ئه‌قیندار و دڵداری کورد بوون، کاریگه‌ریی له‌سه‌ر نه‌وه‌کانی دواي خۆشی هه‌بووه و چه‌ندین گۆرانیی ئه‌و له‌لایه‌ن کچان و ژنان و ته‌نانه‌ت کورانی هونه‌رمه‌ندی کوردیشه‌وه و تراونه‌ته‌وه. یه‌کێک له تاییه‌ته‌مه‌ندییه‌کانی ده‌نگی فەتانه، په‌سه‌نایه‌تی، خه‌م و ئازاری جیایی، نه‌رمونیانی، ئه‌قینداری و سۆزداریه‌کی په‌تیه‌یه که ژنیه‌تی م‌رو‌فی کورد تییدا قو‌ڵپ ده‌دات و نه‌وه به‌ نه‌وه‌ش ئه‌م هونه‌ره ده‌گوازیته‌وه.

فەتانه یه‌کێک له‌وه هونه‌رمه‌نده‌یه که مخا‌بن کۆسپ و تالی و سو‌پرییه‌کانی ژيان و کۆمه‌لگه‌ی نه‌ریتی نه‌یانه‌یشت وه‌ک خۆی بژیت و زیاتر په‌ره به‌ هونه‌ر و ده‌نگی بلاوینی بدات و له‌پاستیدا ژيانی فەتانه دیویکی تراژیک و راستی تالی گۆرپانی هونه‌ری ئی‌مه‌یه که هونه‌رمه‌ندی گه‌روو‌زێرین له‌ژێر باری قورسی خه‌مه‌کانی ژياندا ته‌ریک بژیت و هه‌تا دوا‌سته‌کانی مه‌رگی به‌و ئازارانه بنالینیت.

به‌شیک له‌ ستران و گۆرانییه‌کانی هونه‌رمه‌ند فەتانه بریتین له‌:

ئهی دلی غه‌مینم بۆج بێقه‌راری

له‌ ژین بێزارم

لای لای دلم لای له باغی سینهم
ئای له دهس یارم مائی وێرانم
له سهر پرووی قامه تی یار
کهومل کهومل کهوملکه
هاته وه یارم یاری وه فادارم
بئی تۆ بيمارم، بئی دۆست و یارم
ئاوا بيمپهر و مهرحه مهت، حه کیمی دهرده دار ئه بی
به هاره فه سلکی خوشه به هاره
و چەندین گۆرانیی دیکه.

کاراکتیر دیزاینیر: هیمن قاره مانی

سه رچاوه: مایه پهری کوردشاپ - ۱۶ ی سێپته مبه ر

کورتەیهک لەسەر ژیان و هونهری فەتانه وهلیدی

رۆژ نیوز

ژنه هونهرمه‌ندی کورد، فەتانه وهلیدی له تهمه‌نی ٧٠ سالییدا و پاش ململانییه‌کی چه‌ند ساڵه‌ له‌گه‌ڵ نه‌خۆشییدا، ئیواره‌ی دوینی له‌ رۆژه‌لاتی کوردستان کۆچی دوا‌یی کرد و له‌ دوا‌ی خۆی ده‌یان به‌ره‌مه‌ی گۆرانی جیه‌یشتوو‌ه که تا ئیستا له‌سه‌ر ده‌می خه‌ڵکی ده‌وترینه‌وه‌.

ئیواره‌ی دوینی، ژنه هونهرمه‌ندی کورد، فەتانه وهلیدی له تهمه‌نی ٧٠ سالییدا له‌ شاری سنه‌ پاش ململانییه‌کی درێژ له‌گه‌ڵ نه‌خۆشییدا، کۆچی دوا‌یی کرد.

هونه‌رمه‌ند "فەتانه وهلیدی"، کچی هونه‌رمه‌ند "شه‌ریف وهلیدی"، ١٩٥٣ له‌ شاری سنه‌ی رۆژه‌لاتی کوردستان له‌دایک بووه‌، له‌ تهمه‌نی ٦ و ٧ سالاندا به‌ هاندانی مامۆستا جه‌سه‌ن کامکار، باوکی کامکاره‌کان نیردراوه‌ته‌ رادیۆی سنه‌ و له‌ویوه‌ سه‌ره‌تای گۆرانی وتن و کاری هونه‌ری ده‌ست پێ کردوو‌ه.

دواتر بۆ ماوەیەک لە خویندنگە بەلای ھونەری مۆسیقا لە شارێ تاران وانی خویندوو، لەو سەردەمەدا لەگەڵ گۆرانیبێژانی وەکوو سەلح پیرزەھیری، بەھانەدین نەوروژی، ھوشەنگ شەگێرف، بێھرووز تەوھکولی و چەند ھونەرمەندیکی تری کورد لە رادیۆی سنە چالاکیی ھونەریی ھەبوو.

ھەرچەندە بەھۆی ناسەقامگیری گۆزەران و تووشبوونی بە نەخۆشی “نەزەھایمەر” زۆر زوو کۆتایی بە کاروانی ھونەری فەتەنە ھات و لە گۆرانی و میوزیک دوورکەوتەو، بەلام لەو تەمەنە کورتەشدا توانی پۆلیکی میژوویی و بەرچاوی لە ھونەری مۆسیقای کوردیدا ببینیت و بەو دەنگ و چریکە تایبەتەییەو لە کۆمەڵگە ئێوە کاتی کوردستاندا دەرکەوتنی وەک ژەنە پێشەنگیکی ھونەرمەند پۆلیکی کاریگەر بگێڕیت.

ئەوێ جیگە ھەڵوێستەییە؛ دەنگ و رێچکە ھونەریی ھونەرمەند “فەتەنە وەلیدی”یە، کە وەک ژەنە گۆرانیبێژیکی رچە شکی جیا لەوێ گۆرانیبەکانی لەو سەردەمەدا بەردەوام لەناو خەڵک و کۆمەڵگەدا دەوترایە و باس دەکرا، کاریگەریی لەسەر ئەوێکانی دواي خۆشی ھەبوو و چەندین گۆرانیی ئێوە لەلایەن ھونەرمەندانی دواي خۆی و تراونەتەو، یەکیک لە تایبەتەندییەکانی دەنگی فەتەنە، رەسەنایەتی، خەم و ئازاری جیایی، نەرموونیانی، ئەقینداری و سۆزدارییەکی پەتییە کە ژنیەتی مەرقی کورد تییدا قوڵپ دەدات و ئەو بە نەوێش ئەم ھونەرە دەگوازیتەو.

بەشیکی لە گۆرانیبەکانی ھونەرمەند فەتەنە بریتی ن لە:

- ئەو دلی غەمبەم بۆچ بێقەراری.
- لە ژین بێزارم.
- لای لای دلم لای لە باغی سینەم.
- ئای لە دەس یارم مائی وێرانم.
- لە سەر پووی قامەتی یار.
- کەومل کەومل کەوملکە.
- ھاتەو یارم یاری وەفادارم.
- بێ تۆ بێمارم، بێ دۆست و یارم.
- ئاوا بێمێھر و مەرھەمەت، حەکیمی دەرەدار ئەبی.
- بەھارە فەسلیکی خۆشە بەھارە.
- و چەندین گۆرانیی دیکە.

سەرچاوە: مانیپەری رۆژ نیوز - ریکەوتی: ۱۵ ی سێپتەمبەری ۲۰۲۳

فەتانه وهليدى؛ ئافرەتە رچه شكىنەكەى پۇژھەلاتى كوردستان

گولان مېديا

شارى سەنى پۇژھەلاتى كوردستان، مەتبەند و ناوەندىكى گرنكى مۇسقىي كوردىيە و بە سەدان هونەرمەندى دەنگخۆش و موزىسيەن و ژەنيار و گرووپى مۇسقىي لە هەناوى خۆيدا پەرەردە کردوو، يەكێک لەوانە خانمە هونەرمەند «فەتانهى وهليدى»یە.

فەتانهى وهليدى لە ساڵى ١٩٥٣ لە شارى سەنى پۇژھەلاتى كوردستان لە مائىباتىكى هونەرمەندىدا شارە لەدايك بوو، لە خويندنگەى بالاي ميوزىك لە تاران خويندوویتی و سالانى حەفتاكان لە رێگەى حەسەن كامگار، بەهۆى هونەرمەندبوونی باوكى «شەریف وهليدى» هۆگرى گۆرانى و مۆزىكى كوردى دەيیت. فەتانه يەكەم ئافرەتى بواری گۆرانى و هونەرى مۇسقىي كوردىيە كە هەر لە تەمەنى منداڵییەوه بە پائەنەرى «حەسەن كامگار» لە رادیۆى سەنى گۆرانى دەچریت و هەر ئەمەش نیشانهى بەهرەمەندبوونی ئەو خاتونەیه كە هەر زوو دەنگى بۆ ژەنياران و موزىسيەنە بەناوبانگەكانى وەك

جەسەن کامکار و گریشا میکانیلزادە و موحەبە میرزادە و.. ھتە، سەرنجراکێش دەبیّت، و لە سالانی ھەفتاکانی سەدە یە ئابردوو لە پۆژھەڵاتی کوردستانی وەک یەکیک لە ئەستێرە پرشنگدارەکان لە ناسمانی ھونەر و مۆسیقای کوردیدا دەرکەوت.

ئەوێ کە ئیستا ئەو خانمە دەنگخۆشە وەک ئاواز و گۆرانی بە جێ ماوە، بەشێکی ئیچگار کەمە لە سەرچەم ئەو گۆرانییانە کە تۆماری کردووە.

باوکی فەتەنە، ھەم ژەنیاری قیۆلۆن بوو، ھەم دەنگبێژێکی سەردەمی خوێ، ھەر ئەویش یەکەم ھاندەری فەتەنە بوو بۆ گەشتن بەو پلەییە لە ھونەر و مۆسیقای کوردیدا ھەیبوو.

ھەرچەندە درەوشانەوێ فەتەنە دەلیدی چەند سائیکی کەم بوو، بەلام بەو تەمەنە کەمە ھونەرییەشەو زياتر لە ٥٦ گۆرانییە لە رادیۆکانی سنە و کرماشان تۆمار کرد، کە تەنیا یەک ئەلبوومی بەردەستە. ھۆکاری بۆ ئەبوانەوێ گۆرانییەکانی دیکە تا ئیستاش دیار نییە.

ژنبوون و گۆرانییێژبوون لە سەردەمێکدا کە ھونەر بۆ ژن کارێک بوو ئەو دەروەدی نەریت و نۆرمەکان و، ئەلایەن کۆمەڵگەو وەک کارێکی نەشیار بۆ ژن تەماشاکراو و، تەنانت پیاوانی ھونەرمەندی بە «لۆتی» ناو براون، ھۆکاری دیکە بوو بۆ دوورکەوتنەوێ فەتەنە لە جیھانی ھونەر و مۆسیقا.

باری ناله باری ژیان و پهراویزکه وتن و تووشبوون به نه خوشیی دهرووئی، فەتانه وهلیدی ودها له هونهر دوور خستهوه که بهراورد به پیاوانی هونهرمه ندی هاوته مه نی خۆی، زۆر زوو کهوته پهراویزه وه و ناوی له نیو ناواندا نه ما. ههر نه مهش بووه هۆی نه وهی که مترین زانیاری سه بارهت به ژیان و به رهه مه کانی نه م ئافرهته هونهرمه نده بهردهست بیت و زانیارییه کان سه بارهت به ژیانی نه و ته نیا پشت به هه ندیک دهنگۆ بیهستیت.

فەتانه وهلیدی زیاتر له نیو سه دهیه له گۆشه ی ته نیایی خۆیدا ماوته وه و ته نیا جار جاره هه ندیک کهس و لایه ن سهردانیکیان کردووه و، وهک وه فایهک بو ژنیک که دهیتوانی شاژنی موسیقای کوردی بیت، ریزیان لی گرتووه. له م سالانه ی دواییشدا و له دوا ی مردنی باوکی، ئیدی کۆتایی به م سهردانانهش ها تووه و ته نانهت که متر که سیک ئاگای له شوینی مانه وه و دۆخی ژیانی نه م هونهرمه نده فهرامۆشکراوه ی کورد هه بووه.

خاتوو فەتانه ی وهلیدی، له دوا ی مردنی باوکی له سالی ۲۰۱۷ و به هۆی بیکه سوکاری و بیده ره تانییه وه، گوازا وه ته وه بو ناوه ندیکی خیرخوازی چاودیری و پاگرتنی نه خوشه دهروو نییه کان به ناوی «به هار» که له گه ره کی به هارانی شاری سنه یه. خوشکه کانی چاوپیکه وتنیان له گه ل نه م هونهرمه نده ناوداره سنووردار کردووه و، ئیدی جگه له چه ند که سیک تاییهت، رینگه به کهس نه دراوه چاویان به و هونهرمه نده بکه ویت.

خاتوو فەتانه سی خوشک و براهیکی هه بوو، خوشکه کانی له تاران داده نیشن و له سه ر داوا ی نه وانیشه که رینگه ی دیدار به کهس و، به تاییهتی به رۆژنامه نووسان نه ده درا. که لک وه رگرتن له فۆلکلۆر و ئاوێته بوونی تیکستی گۆرانییه کان له گه ل ژیان و هه ز و ئاوا ته کانی خۆی، به شیکن له تاییه ته ندیه کانی گۆرانییه کانی فەتانه وهلیدی.

به شیک له و گۆرانیانه ی له ماوه ی چه ند سال ته مه نی هونه رییدا تۆماری کردوون، بریتین له:

ئهی دلی غه مینم بۆج بیه راری،
له ژین بیزارم،
لای لای دلم لای له باغی سینهم،
ئای له دهست یارم مالی ویرانم،
له سهرووی قامهتی یار،
ها ته وه یارم یاری وه فادارم،
بی تو بیمارم بی دوست و یارم،
به هار فەسلکی خوشه.

روژی سێشه‌مه رێکه‌وتی ٢٤ ی ئه‌یلولی ٢٠٢٤ خانمه هونه‌رمه‌ند فەتانه وهلیدی له پۆژه‌ه‌لاتی کوردستان سه‌ری نایه‌وه و مائاوا‌یی کرد.

سه‌رچاوه: مائپه‌ری گۆلان میدیا - رێکه‌وتی: ١٧ ی مارچی ٢٠٢٥

کۆکردنه‌وه و ناماده‌کردنی: ره‌حمان نه‌قشی

خاکه‌لی‌وه‌ی ٢٧٢٥ ی کوردی = نه‌پریلی ٢٠٢٥ ی زایینی

سیاس و پێزانین

بۆ هه‌موو نووسه‌ران بۆ ئاماده‌کردن و نووسینی وتار و نووسراوه‌کان.

ده‌ستتان خوش و هه‌روا قه‌له‌م په‌نگین بن بۆ گه‌ل و نیشتمان.

په‌حمان نه‌قشی

